

Tabor

1967

EL FORTIN

št. 1-2

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov • TABOR je last in vestnik Zveze D. S. P. B. Tabor • Mnenje Z. D. S. P. B. Tabor predstavljajo le članki, ki so podpisani od glavnega odbora Zveze. • Izdaja ga konzorcij. Predsednik inž. Anton Matičič. • Urejuje uredniški odbor; odgovorni urednik Adolf Škrjanc, za lastništvo Ivan Korošec, upravnik Jože Jenko.

—::—

TABOR es órgano de la Confederación Tabor de los Anticomunistas Eslovenos Unidos. • Director: Ing. Antonio Matičič, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina

—::—

TABOR is the voice of the Confederation Tabor of the United Slovene Anticomunists

—::—

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, Buenos Aires, Argentina, T. E. 33-7213

—::—

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 893.310

—::—

NAROČNINA: Južna Amerika 500 pesov, odn. enakovrednost v dolarju. U. S. A. in Kanada 3.50 dolarja letno; Anglija in Avstralija 1 funt štedling; evropske države 2 dolarja

—::—

Naročila, reklamacije in nakazila pošiljajte na naslov upravnika: José Jenko, Pedernera 1075, Villa Madero, prov. Buenos Aires, Rep. Argentina

—::—

Vse dopise in ostalo pošto pošiljajte na naslov: inž. Anton Matičič, Igualdad 1110, Villa Ballester FNGBM, Pcia. de Buenos Aires, Argentina

NASLOVNA SLIKA

Izvidnica, naprej! Prvi je zdrsnil preko kristalne beline snega, ki je pokrival v komunistični revoluciji trpečo slovensko zemljo, njen vodja. Potem so se zaprašili za njim ostali smučarji izvidnice. Bili so zares „beli hudiči“, pred katerimi se je rdeča drhal obupano razbežala. Ob spominu na njih svetel vzgled gre naš boj pod drugačnimi okoliščinami z enako junškim navdušenjem naprej — do iztrebljenja krvavega komunističnega nasilja s svetih tal naše nepozabne domovine!

PD 1098/1968

*Mi slovenski smo vojaki,
do neba kipi naš glas.*

(Domobrankska pesem.)

Enero-Febrero 1967

BUENOS AIRES

Januar-Februar 1967

ZDRUŽENI ZA RESNICO

(Ob priložnosti obiska soborca Milana Zajca v Argentini je naš tiskovni referent dr. Stanko Keciper naslovil na soborce širom sveta sledečo poslanico. — Op. ur.).

Naj bo moja prva beseda izraz resničnega doživetja, da lahko med soborci, ki so se nocoj, na predvečer sv. Truh Krajev leta 1967 zbrali pod siromno streho mojega domovanja v Argentini, pozdravim tudi našega domobranskega heroja Milana Zajca. Povdarjam to zaradi tega, ker sem bil tisti, ki sem onega 29. junija leta 1944 preko množice 30.000 čistih slovenskih src, katera so se zbrala na mogočnem protikomunističnem taboru na Kongresnem trgu slovenske prestolnice, povedal vsemu svetu, ki je hotel slišati, kaj smo bili slovenski domobranci, pozval vse Slovence, kjerkoli so me slišali, k združitvi za slovenskim domobranstvom, pa svoje besede zaključil z opozorilom: Če bo ostal eden, bo tisti eden marsikomu zadosti žgoča živa vest!

To je namreč naš Milan Zajec. Vrnili so nam ga mrtvi heroji, da bi bil posej naša živa vest. In prav zaradi tega čutim globoko doživetje, ko ga lahko pozdravim med nami.

Zato pa tudi izkoriščam priložnost za nekaj besed s prošnjo, da jih naš heroj ponese s seboj za vse bivše, sedanje in bodoče protikomunistične borce, ki jih bo srečal na svoji poti skozi življenje.

Nekdo je zapisal: Vsi žgoče želijo imeti resnico na svoji strani; malkdo pa ima toliko korajže, da bi se postavil na stran resnice!

Slovenski domobranci so to korajžo imeli. Za dokaz tega danes ni potreba več o slovenskih domobrancih govoriti na dolgo in široko. Zgodovina je že neizbrisno vklesala v svoje večne anale, da so se slovenski domobranci v času krvave zmede s svojim generalom Leonom Rupnikom na čelu postavili na stran resnice. Dvanajst tisoč in več jih je s svojim generalom Leonom Rupnikom na čelu to izpričalo z junaško smrtjo mučencev. — In

glejte! Zaradi resnice je njih smrt postala njihova zmaga! In njihova žrtev je postala njih slava za vse rodove do konca časov.

Iz tega spoznanja, ki ga tudi slepci ne morejo več zanikati, spričo preglasno kričečih dokazov ne samo v naši domovini, ampak na vseh koncih zemeljske oble, pač ne moremo priti do drugačnega zaključka, kot da je samo nujno, da smo tudi mi, ki smo preko vseh celin posejano seme izkrvavele slovenske generacije, stali v letih zmešnjave pojmov, stojimo danes in bomo stali tudi v bodoče korajžno na strani njihove resnice. Ker smo jim kljub nevšečnostim, ki so zato šle preko nas, ostali zvesti! Ker smo ne glede na lagodni oportunizem trenutka v luči, ki neugasno žari iz Gaja Junakov na Orlovem vrhu slovenske prestolnice in iz množičnih grobov slovenskih junakov, jasno videli in jasno gledamo čas in njegove naloge. To smo lahko storili, ker so nam naši mrtvi junaki zapustili neusahljivo dediščino mogočne, vesoljne ideje: BOG — NAROD — DOMOVINA!

Prezirajoč lagodni oportunizem trenutka, general Leon Rupnik ni priklical slovenskega domobranstva v življenje zaradi enostavne negacije komunizma. Prekaljen v žaru mogočne ideje nam je navzlic neugodnemu okolju pod tujo okupacijo dal slovensko domobranstvo v potrditev ne samo Slovencem, ampak vsemu človeštvu skupnih najvišjih vrednot: BOG — NAROD — DOMOVINA!

Slovensko domobranstvo torej ni nastalo in ni bilo pasivni, trpni, zgodovinski činitelj; slovensko domobranstvo je nastalo in bo zato tudi ostalo kot aktivni, tvorni činilec v zgodovinskem razvoju ne samo slovenskega naroda, ampak vsega človeštva, ki proti samim naravnim zakonom, kateri so položeni v njegovo bit, ne more in ne bo moglo, kakor najlepše dokazuje sam komunizem v svojih zmedenih eksperimentih. V kolikor je torej bilo slovensko domobranstvo samo zanikanje, se pravi protikomunistično, je bilo to zgolj zaradi trenutnega okolja, da je komunizem v času tuje okupacije izvajal revolucijo, to je fizični napad na bistvene vrednote tudi slovenskega naroda, ki jih je naše slovensko domobranstvo branilo.

Iz tega pa sledi vsaj dvoje gotovih dejstev: Da je slovensko domobranstvo zaradi samih naravnih zakonov, na katerih temeljijo tri najvišje idejne vrednote človeškega rodu, tudi v času tuje okupacije, ki jo je komunizem pri nas izkoristil za napad nanje, izbralo pravo pot, in pa, da slovensko domobranstvo v vetrinjski žaloigri ni umrlo.

Vsaj teh dvoje dejstev pa je za nas že zadosti neizbežna obveza.

Če smo zaradi tega ne glede na morebitne minljive zamere korajžno stopili na stran resnice, da prvotno branimo v zmedi pojmov skrunjeno čast slovenskega domobranstva in predvsem njegovih mučencev, potem je v posledici naša osnovna dolžnost, da ohranimo njegovo pričujočnost v sedanjosti s projekcijo v bodočnost. Če je namreč zaradi nenehnega dokazovanja, ki ga zapušča vsak dan, ko utone v zgodovino, naše domobranstvo izbralo pravilno pot in če domobranstvo z vetrinjsko žaloigro ni umrlo, potem njegova naloga, njegovo zgodovinsko poslanstvo še ni končano. In če je preteklost v sedanjosti učiteljica za bodočnost! — Ne pozabimo tega nikoli!

Zato naš poziv mora biti: Svobodni sveta, združite se!

Kakor naše domobranstvo ni nastalo v zanikanje nikogar, ampak je v afirmativnem boju za najvišje vrednote človeške zvrsti klicalo na okope, v tabor proti napadajočemu komunizmu vse Slovence, tako morajo slišati tudi danes naš poziv vsi, ki imajo svoj pogled obrnjen v bodočnost slovenskega naroda.

Naloga, ki jo je začelo slovensko domobranstvo pred več kot dvajsetimi leti, in ki še ni končana, se namreč ni spremenila. Spremenile so se samo zunanje okoliščine. Iz obrambnega boja za najvišje vrednote v preteklosti smo v sedanjosti že prešli v napad za bodočnost.

Zato je potrebno, da v imenu tistih, ki so šli za Boga — Narod — Domovino v junaško smrt mučencev, nenehno kličemo: Svobodni sveta, združite se!

Naj se nikdar več ne zgodi, da bi še kedaj kdo hodil med nami kot živa vest, ker nismo slišali klica!

Nič namreč ni večjega kot vse združujoči ideali, za katere so umrli naši junaki! Vse bomo lahko dosegli, vse težave bomo lahko prebredli, vse nesporazume in protivnosti bomo premagali, najboljše načrte za bodočnost bomo lahko uživotvorili samo, če se bomo ob spominu na naše junake, ki so padli v obrambi naših skupnih najvišjih idealov, najprej znali združiti za napad na sovražnike

BOGA — NARODA — DOMOVINE

Tako nam Bog pomagaj!

BOŽIČNA MISEL

Vsem članom organizacije!

V času zmed, negotovosti in verske mlačnosti, se človek le z bojaznijo ozira v bodočnost in se nehote vprašuje, kaj ni to le predokus nečesa, kar bo prej ali slej prišlo nad narode, ki se potapljajo v materializmu in nemoralnosti.

Kljub mnogim znakom, ki nas navdajajo z negotovostjo glede bodočnosti, je vendar praznik Kristusovega rojstva tista vzpodbudna sila, ki nas navdušuje, da se še bolj intimno skušamo združiti s Kristusom, ki je in bo ostal vir veselja, sreče in poguma. Dokler smo povezani s Kristusom, nas zmeda, negotovost ali celo verska mlačnost ne bo omajala v naši zvestobi. Njemu, ki je svet premagal. In ako smo povezani z njim, bomo svet premagali tudi mi!

Naj nas vse praznik Kristusovega rojstva znova navduši k intimnemu življenju s Kristusom, v Kristusu in za Kristusa, tako da bo Kristus središče vsega našega stremljenja in življenja. In to želim vsem članom vsega našega delovanja — in v Njem bomo imeli poročstvo naše zmage!

Naj Kristus s svojim blagoslovom spremlja nas vse v Novem letu, da bomo z njegovo pomočjo dosegli to, za kar se trudimo, po čemer hrepenimo in za kar smo pripravljeni žrtvovati, če treba, tudi svoje najdražje.

Prisrčen pozdrav vsem članom in njihovim družinam!

Vdani

Fr. Gaber

Vsem organizacijam, referentom in članstvu ZDSPB-Tabor!

Dvaindvajset let zdoma! Dolga doba je to in marsikaj se je medtem spremenilo okoli nas, kot v nas samih. Ob premišljanju na preteklost bomo morda ugotovili, da smo morda tu in tam zanemarili ideale preteklosti in morda celo postali mlačni do naših vzglednikov iz preteklosti. Če tako, skušajmo to v bodoče popraviti. Gotovo pa je, da ni bilo vse črno v preteklosti. Že samo dejstvo, da smo povezani med seboj v svoji lastni borbeni organizaciji je dokaz, da je v nas še dobra volja in iskrena želja živeti za ideale svobode in delovati zato, da bo naš narod nekoč dočakal svoje vstajenje.

Ponosni bodimo na našo preteklost, ponosni na naše padle junake in ponosni na organizacijo, ki nas povezuje in ohranja v nas nesebično ljubezen do slovenske domovine. Ta ponos in odločnost ostati tesno povezani v prijateljski organizaciji borcev, nam bosta dajala uteho v jeseni našega življenja. V zadoščenje nam bo, da smo vse svoje življenje bili pripravljeni ohranjati neomadeževan spomin na pomorjene brate.

Tudi doma se je v teh letih mnogo spremenilo. Ne prezrimo pa dejstva, da je domovina še danes v suženjstvu komunističnih tiranov in ne pozabimo, da je doma še vedno lepo število naših bivših soborcev, katerih življenje je prav zaradi njih preteklosti zagrenjeno. Pogosto pomislimo nanje, pomagajmo jim kjer in kolikor mogoče, da bodo mogli vztrajati. Le mi, njihovi nekdanji soborci, jim moremo dati iskrico upanja na boljše dni s tem, da jim povemo, da držimo skupaj in da smo pripravljeni storiti vse, kar je v naši moči, da zmanjšamo njihovo gorje.

Ob samem pričetku tega novega leta 1967. sklenimo, da bomo še trdneje stali skupaj na braniku za narodovo svobodo. Dvignimo naš glas in kot eden pozovimo ostale Slovence k skupnim naporom za koristi našega trpečega naroda.

V teh mislih še enkrat voščimo vsem in vsakemu posebej srečno, zdravo in uspešno Novo leto, z željo, da bi vsak od nas nekaj koristnega storil za našo organizacijo v tem letu.

Bog živi!

France Grum,
predsednik ZDSPB

„TABOR“ JE FRAVIČEN SPOMENIK MRTVIM JUNAKOM IN JASEN KAZIPOT V BODOČNOST. ZATO NI OD NIKOGAR ODVISEN. ZAVE-
DAJTE SE TEGA! • ČE HOČETE, DA TAKŠEN TUDI OSTANE, POD-
PIRAJTE GA Z REDNIM PLAČEVANJEM NAROČNINE • TO JE
NAJVEČ IN EDINO, KAR „TABOR“ OD VAS PRIČAKUJE. • JE PRE-
VEČ, ČE JE MANJ, KOT VAS STANE KOZAREC SLABEGA VINA?

Ob tretji obletnici jeruzalemskega objema

Praznik Razglašenja Gospodovega leta 1964 v Palestini. Med množico romarjev, ki obiskujejo Svete kraje, sta tudi dva pastirja, dva modra, dva vladarja: Pavel VI. in Atenagoras. Tudi onadva se hočeta pokloniti Kralju vseh kraljev. Tudi onadva sta mu prinesla darila: zlato — ljubezen, kadilo — spravo in miro — odpuščanje. Oba vladarja, oba pastirja duš se objameta na Kristusovem grobu.

Ta objem začenja novo dobo, nov duh zaveje na vzhodu in zahodu. Radovedni svet sprašuje, kaj to pomeni in kakšne so razlike med obema verama? Odgovor je en sam: **Katolicizem in pravoslavje imata oba skupen začetek — Krístusa. Nič več ne iščemo kar nas loči temveč kar nas druži.**

Od tega zgodovinskega srečanja in objema so pretekla že tri leta. Ekumensko gibanje v katoliški cerkvi je v vsem razmahu. Pred zaključkom 2. Vatikanskega Cerkevnege Zbora katoliški zahod in pravoslavni vzhod prekličeta medsebojno izobčenje. Vrata za dokončen sporazum so odprta. Sreča so pripravljena.

Lahko bi našteval nešteto dogodkov, ki potrjujejo, da ekumensko gibanje napreduje in prevladuje v Cerkvi in v vsem njenem delovanju. Toda to ni moj namen. Hočem le dokazati, da je za nas jugoslovanske narode **ekumensko gibanje bistvenega pomena**; kajti nikjer nista katolištvo in pravoslavje tako pomešana kot pri nas. Ekumensko gibanje nam zato odpira pota do medsebojnega razumevanja, odpuščanja in dokončnega sporazuma.

V domovini je zavel nov duh. Ekumenska ideja prodira in počasi osvaja srca in duše. Povečali so se stiki med pravoslavnimi in katoličani. Medsebojni razgovori, izmenjave in pomoč so na dnevnem redu. Prevladuje ideja, da smo vsi eno v Kristusu in da se moramo kot bratje drug drugega ljubiti.

Višek tega novega navdušenja je pa pokazalo Sarajevo v preteklem oktobru. Sarajevo je mesto, kjer se stikata vzhod in zahod, kjer se mešajo pravoslavje, katolicizem in muslimanstvo, mesto, kjer žive v mirnem sožitju bosanski Hrvati in Srbi. Sarajevo je pokazalo in dokazalo, da sporazum med brati ni nemogoč, če vlada ljubezen. V Sarajevu je umrl pravoslavni nadškof (metropolit) **Nektarije**. Njegovo smrt je objokovalo vse mesto. Njegov pogreb je bila zmaga ljubezni, zmaga sloge in bratstva. Preko petdeset tisoč Sarajevčanov je spremljalo umrlega metropolita na njegovi zadnji poti. Katoliški nadškof, škofi, duhovniki in redovniki skupno s pravoslavnim patriarhom, škofi in duhovniki in skupaj z njimi Reis Ul Ulema in muslimani. Katoliški in mohamedanski Bosanci poslednjič pozdravljajo pravoslavnega metropolita. Zvonovi katoliških in pravoslavnih cerkva se združijo v en sam poslednji triumfalni pozdrav.

Ta dogodek jasno priča, da ekumensko gibanje ni utopija in da bratstvo med jugoslovanskimi narodi ni le prazen romanticizem, temveč stvar-

nost, če prevladujeta bratstvo in ljubezen. Sarajevo je torej nova postaja ekumenskega in jugoslovanskega bratstva. Domovina je našla pot zbližanja, domovina je dokazala, da imamo isti začetek — Kristusa in isto mater — Jugoslavijo.

Kaj pa mi, ki smo raztreseni po svetu? Ali smo pripravljeni prevzeti, podpirati in razširjati ekumensko gibanje, ki je za nas del našega jugoslovanskega bratstva? Ali smo pripravljeni objeti brata, ki je druge vere? Če smo res katoličani in z vso dušo Slovenci, tedaj je naša verska in narodna dolžnost, da nas prevzame ekumenski duh, da zanj delamo in posvetimo vse svoje sile za versko in narodno zbližanje, spravo in pomirjenje med jugoslovanskimi narodi.

Nam, ki živimo v Argentini, se sedaj nudi prilika, da z dejanjem dokazemo naše katolištvo v duhu ekumenstva. Bratje Srbi so začeli z akcijo za zidavo svoje cerkve v Buenos Airesu. Tudi oni hočejo imeti kraj, kjer bodo lahko v svojem jeziku slavili Boga, istega Boga kot mi, iskali utehe v Kristusu, našem skupnem začetku. Priskočimo bratom na pomoč! Izkažimo se jim hvaležne za vso njihovo skrb za naše pregnance med vojno in dokažimo jim, da smo res pravi katoličani, poslušni nasvetom in sklepom Cerkve! Vsak od nas naj po svojih močeh položi svoj dar Bogu, Narodu in Domovini na oltar!

In Beseda je meso postala

Vечно lepa „sveta noč“, angelsko petje... in druge slovenske melodije, kakršnih ni nikjer na svetu se bodo zopet razlegale po slovenskih domovih od oceana do oceana in znanjale rojstvo Gospodovo.

...Doma pa bo tišina, praznikov ni, le pritajena molitev naših staršev se bo dvigala k Bogu za one, ki jih ni več in za nas, ki smo daleč od doma...

Tudi naše misli bodo morda poromale preko oceanov, ko se bomo na Sveti večer zbrali ob jaslicah. V skrivnosti te Velike noči bodo združene naše misli in blizu bomo drug drugemu. Molili bomo za one, ki so odšli v večnost, za naše sirote, za ostarele in zapuščene matere in očete — za prijatelje.

Združimo bratje naše misli in naše molitve v mogočni Magnifikat kralju miru in ljubezni in ga prosimo, da nam da mir, ki ga svet ne more dati in blagoslov, da bomo mogli vztrajati in ostati eno...

Ob teh mislih želimo vsem članom in njihovim družinam ter prijateljem, blagoslovljene božične praznike ter sreče, miru in uspehov pri skupnih naporih v Novem letu!

Glavni odbor DSPB—Tabor

SLOVENSKI NARODNI GRB

(KRATKA ŠTUDIJA)

Kaj je grb?

Grb je razpoznavno znamenje ali simbol, ki se je iz predzgodovinskih časov obdržal vse do današnjih dni. Posebno se je razširil v srednjeveški viteški dobi, ko so vitezi na plašč, ki so ga nosili preko oklepa (coat of arms) in na svoje zastave in prapore slikali svoja simbolična znamenja, grbe, po katerih so jih prepoznali gledalci na viteških turnirjih, odnosno so jim mogli slediti v bojih njihovi vojšči.

Iz teh razpoznavnih znamenj se je grb razvil v tradicionalen simbol te ali one plemiške rodovine ali kraljeve hiše. Pri tem so bili kot simboli uporabljeni geometrijski liki, živalske podobe, podobe gradov, na katerih je gospodarila omenjena rodovina, pa tudi podobe vseмирskih teles: sonca, zvezd in zlasti — lune.

Pri slovanskih narodih se grb ni nikdar preveč razširil; pač pa jim je polna zgodovina germanskih, romanskih in zlasti še anglosaških plemiških rodovin. Obdržal pa se je grb vse do modernih časov in danes ima vsaka država na svetu poleg svoje zastave in himne tudi svoj državni, odnosno narodni grb.

Slovenski narodni grb

Slovenci smo dobili svoj narodni grb šele leta 1918, po zedinjenju Srbov, Hrvatov in Slovencev v Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev. Ob tej priliki je bil sestavljen trdelan državni grb, v katerem smo bili prvič kot narod zastopani tudi Slovenci, ki smo dotlej poznali le deželne grbe Kranjske, Štajerske, Koroške, Primorske in Trsta. Ta grb torej, ki je bil sprejet leta 1918, je služil kot simbol slovenskega naroda v Jugoslaviji vse do leta 1941; dejansko pa je po zasedbi Jugoslavije in kasneje v protikomunistični emigraciji prišel do še vse večje veljave in popularnosti.

Šele zadnje čase so se zaslišali gotovi pomisleki proti temu grbu, češ da je polmesec, ki ga vsebuje, — muslimanski in zato za katoliški slovenski narod nesprejemljiv.

V javnost so ti pomisleki prišli pred nekaj leti, ko je pokojni škof dr. Rožman ob priliki Slovenskega dne v Clevelandu mimogrede izjavil, da so bile v celjskem grbu, ki je služil za osnovo slovenskega grba v Jugoslaviji, prvotno štiri zvezde, da pa so odgovorni ljudje takrat eno od teh zvezd odstranili in dodali — muslimanski polmesec.

Škof sam je še isti dan dodal, da on sam nima zato nikakih dokazov, da pa so mu to povedali drugi, pa je stvar mimogrede omenil. Iz te pripombe torej je zrasla misel, da bi kazalo to vprašanje podrobneje preučiti, saj med zdorskimi Slovenci ni bilo moči najti človeka, ki bi ga poznal do kraja.

Poleg tega so se tudi po tem slišali glasovi o „muslimanskem polmesecu“; in v najnovejšem času ena od slovenskih zamejskih publikacij na svojem cvitku celo prinaša svojo zamisel „pravnega“ slovenskega grba — brez „muslimanskega polmeseca“.

Polmesec kot heraldičen simbol

Polmesec v kateremkoli grbu seveda priključuje v spomin muslimansko vero; zlasti še za tiste narode, ki so kdajkoli prišli v stik s Turki ali Arabci. Vendar je tako površno pripisovanje polmeseca muslimanski simboliki zgrešeno; saj je luna skupno s soncem in zvezdami od nekdaj zanimala človeški rod ter mu služila tudi za navdih v umetnosti, literaturi, pa tudi v heraldiki, kot imenujemo znanost, ki preučuje nastanek in razvoj grbov.

Predvsem je treba ugotoviti, da ima muslimanski polmesec popolnoma določeno lego: v grbih ali zastavah muslimanskih narodov je vselej upodobljen v pokončni stoji, v obliki velike črke C. Oba roga muslimanskega polmeseca sta ostro zakrivljena in se skoraj dotikata. Nekatere muslimanske države imajo ob stikališču obeh robov še peterokrako zvezdo. Egipt je n. pr. imel od svoje samostojnosti do združenja s Sirijo v Združeno Arabsko Republiko ob stikališču obeh rogov polmeseca tri peterokrake zvezde; torej kombinacijo, ki je skoraj enaka slovenski, le da so zvezde peterokrake in da stoji polmesec pokonci, v tradicionalni muslimanski stoji črke C.

Ni pa polmesec nikak monopol muslimanskih držav ali vere. Najdemo ga na številnih viteških grbih srednjeveške dobe, v starih podobah (prim.: Gruden, Zgodovina slovenskega naroda, str. 389), v podnožju apokaliptične Matere Božje, v ilustracijah vrh Dantejevga pekla; dalje v grbu Leona XIII. skupno z zvezdo. Od modernih ustanov pa imajo med drugimi polmesec v svojem grbu tudi tako odlične institucije kot Catholic University of America, marylandski Mount St. Mary College, Seton Hall University; redovnice reda Sh. Joseph of Carondelet pa imajo v svojem grbu poleg drugih elementov tudi čisti „muslimanski“ polmesec s peterokrako zvezdo.

To je le nekaj površno nakazanih primerov, da je polmesec popolnoma sprejemljiv v številnih nemuslimanskih ustanovah. Heraldične knjige pa nam nakazujejo, da se je polmesec sam, kot sestavni del grbov, pojavil v času križarskih vojn. Iz enega ali drugega razloga, ki ga ni bilo mogoče odkriti brez temeljitega raziskovanja, so polmesec enako kot križ uporabljali zlasti angleški križarji, imajo pa ga v svojem kraljevskem grbu tudi angleški kralji Rihard I., Henry III. in John I., ki so vsi vladali za časa križarjev. Značilno je tudi, da je polmesec sestavni element grba angleškega pristanišča Porthsmouth, od koder so se križarji vkrcavali za potovanje v Sveto deželo. Angleški admiral Cloudsley Shovel ima v svojem rodinskem grbu tri polmesece v spomin na zmago nad turško floto za časa križarskih pohodov.

Iz istih virov je tudi razvidno, da se je polmesec pojavil na turških zastavah sredi 15. stoletja. Turki so po vsej priliki uporabili ugrabljene križarske zastave za svoja znamenja in tako je polmesec polagoma postal njihov simbol, kasneje pa tudi simbol muslimanske vere in drugih muslimanskih držav.

Polmesec v slovenski heraldiki

V slovenskih deželah polmesec seveda ni nikak tujec. Ljudje so ga pač še predobro poznali za časa turških vpadov; kasneje pa je bil sprejet v eni ali drugi kombinaciji v raznih grbih in znamenjih. Kot samostojen razpoznaven znak je n. pr. medeninasti polmesec služil avstrijskim deželnim brambovcem po prvem vpadu Napoleona v slovenske dežele leta 1808.

Predvsem pa je seveda polmesec poznan iz grba Kranjske, kjer je rdeče—belo šahiran razpet preko prsi modrega avstrijskega orla. Ta kranjski polmesec imajo v celoti ali samo polovico v svojih grbih vsi ljubljanski škofje do nastopa Jugoslavije. Polmesec in zvezda pa sta tudi sestavna dela grbov mest Kamnik in Ormož.

Za časa ilirskega gibanja, v Napoleonovem času in kasneje ob „Pomladi narodov“ leta 1848. pa je bil na Slovenskem poznan tudi nekak ilirski grb, sestavljen iz zvezde in polmeseca, kot ga je imel v svojem grbu hrvatski ban Jelačić, o katerem bomo še govorili.

Zvezde

Drugi sestavni del slovenskega grba so tri zlate zvezde na modrem polju, vzete iz enega dela grba Celjskih grofov.

Celjani, ki so bili znani po svoji okrutnosti, bojevitosti in razuzdanosti, so ta grb podedovali po nemški plemiški družini z gradu Heuenburg na Koroškem, po naše Vovbre. Ta družina je izumrla leta 1322 in njeno dediščino so prevzeli takratni gospodje Žovneški, kasneje Celjski grofje. Celjani so svoje ambicije priceli razvijati v času, ko je v Avstriji že bila na površju rodbina Habsburžanov, katerim so bili Celjani najnevarnejši tekmeči za avstrijski cesarski prestol. Zato se je zdelo nekako naravno, da so Celjani iskali zaslombe na jugu, med hrvatskim, slavonskim, pa tudi bosenskim plemstvom in na vzhodu pri Madjarih. Tako se je Herman I. poročil s Katarino, hčerko bosenskega kralja Tvrdka. Njuna hči se je poročila z enim od goriških grofov, druga pa s poljskim kraljem Vladislavom. Tretja hči, Barbara, pa se je celo poročila s cesarjem Sigismundom, a jo je ta zaradi razuzdanega življenja zavrgel. Hermanov sin Friderik je poročil Elizabeto Frankopansko ter se je kasneje zapletel v ljubezensko razmerje z nesrečno Veroniko Deseniško, hrvatsko plemkinjo iz Zagorja, ki jo je dal stari Herman ubiti. Friderikov sin Ulrik pa je poročil Katarino Brankovičev, hčer srbskega despota Brankoviča.

Kljub številnim družinskim nesrečam in sramotam pa je celjska zvezda vse bolj blestela, dokler ni poslednji Celjan Ulrik II. 9. novembra 1456. končal pod bodali ljubosumnih Ogrov v beograjski trdnjavi.

Sirjenje celjskega vpliva proti jugu je zavedlo zgodovinarje v mnenje,

da bi se iz njihove redovine razvila nekaka bodoča jugoslovanska država. Zgodovinar Kos pravi o tem takole: (Stran 220, Zgodovina slovenskega naroda)

Celjanov ni v njihovi politiki gnal nikako nacionalno razpoloženje, marveč zgolj stremiljenje po ustvaritvi čimvečje sile lastnega rodu, ki je bilo prav tako lastno politiki Harbsburžanov, Luksemburžanov in drugih dinastičnih rodbin tiste dobe. Celjski grofje se imenujejo po Celju, gradu in kraju, ki je takrat pripadal rimsko-nemški državi. Zaradi tega so tudi Celjani, vkolikor viri sploh o tem govore — Nemci. Kót take jih označujejo nemški, ogrski, srbski, poljski in drugi viri.

Kljub temu pa bi bilo mogoče trditi, da bi se Celjani s časom preko svojih rodbinskih vezi razvili v neko hrvatsko plemiško družino; o kakem slovenstvu Celjanov seveda ni more biti govora.

Je pa prav ta povezanost Celjanov s hrvatskimi, slavonskimi in bosenskim kraji in rodbinami igrala veliko vlogo pri sestavljanju novega slovenskega narodnega grba in odločilno pripomogla k temu, da z njega žarijo tri zlate celjske zvezde.

Kako smo Slovenci dobili svoj narodni grb

Po zedinjenju 1. decembra 1918 si je nov grb najprej izdelala kraljevska hiša Karadjordjevičev. Srbijo in Hrvatsko sta v tem grbu predstavljala njuna zgodovinska grba, Slovenija pa je bila predstavljena s kranjskim orlom. Ta grb kraljevske hiše je ostal do propada kraljevine in so ga uporabljali tudi vsi dvorni dobavitelji. Kdo je odločal pri sestavi tega grba, danes ni več mogoče ugotoviti.

Dejansko je ta grb v rabi še danes. Uporabljen je na pismu, ki ga je nedavno razposlala kraljeva dvorna pisarna v Monte Carlu. Slovenski, to je spodnji del ščita, je izpolnjen s kranjskim orlom. Ta grb je bil očitno sestavljen po načelu, da je neka vladarska hiša enostavno dodala grb nove posesti ki svojim dosedanjim grbom. Veliki grb hiše Habsburg ima n. pr. 56 posameznih grbov združenih v enega samega.

Grb dinastije Karadjordjevičev je torej prvi od treh grbov, s katerimi smo bili Slovenci predstavljeni v Jugoslaviji.

O novem državnem grbu je sklepala prva seja vlade Kraljevine Srbov Hrvatov in Slovencev dne 7. decembra 1918 v Beogradu. Na tej seji je bil predložen načrt za grb, ki sta ga izdelala univ. prof. Miloje Vasić in arhitekt Pera Popović. Naletela pa sta na težave prav pri slovenskem grbu, ker tega seveda ni bilo, v nasprotju z dobro poznanim srbskim in hrvaškim grbom.

Iz fotokopije Službenih Novin št. 229 z dne 14. oktobra 1922, ki vsebuje uradno poročilo komisije za izdelavo državnega grba, so razvidni koraki, ki so pripeljali do jugoslovanskega državnega grba in do slovenskega še posebej.

Komisija je najprej sklenila, da za osnovo grba Kraljevine SHS vza-

me g. b. kraljevine Srbije, kot je opisan v členu 3. zakona o grbu kraljevine Srbije z dne 20. julija 1882. Temu srbskemu grbu, ki vsebuje na štiri dele z belim križem razdeljen ščit, s cirilsko črko S v vsakem kvadratu, je bil dodan hrvatski zgodovinski grb šahovskega polja. Stoječa drug poleg drugega, sta srbski in hrvatski grb narekovala, da bo slovenski grb pod njima, in sicer v konici novonastalega trodelnega ščita. Izdelanih je bilo pet skic, kako naj bi se ta ščit razdelil na tri enake dele. Slednjič je bil sprejet načrt, po katerem sta srbski in hrvatski grb na dnu zaokrožena, slovenski pa izpade v obliki nekakega trikotnika, ki ima zgóraj tri konice in eno spodaj.

Ko je bila tako dosežena razdelitev ščita na tri estetsko sprejemljive enote, je nastalo vprašanje, s čim izpolniti slovenski del grba. Tozadsvni odstavek v že omenjeni številki Službenih Novin pravi sledeče:

Z grbom Slovenije je šlo malo težje, ker ni enotnega grba za vso to deželo. Grba Kranjske (orel, ki ima preko prsi rdeče-belo razdeljen polmeseč), ki je grb njihovih zatiralcev, Slovenci niso hoteli, temveč so izbrali na modrem polju belo peterokrako zvezdo z belim polmesečem.

Ta grb, ki je bil nato na vladni seji 28. februarja 1919 sprejet za grb Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, je bil uporabljen na uradnih dokumentih in publikacijah; proglašen pa ni bil, ker je bila takrat država še brez ustave.

Poročilo Narodne in Univerzitetne knjižnice v Ljubljani pravi o tem grbu sledeče:

Od Slovencev tedaj verjetno ni nihče sodeloval, ker je grb, ki so ga predlagatelji izbrali, imaginarni, to je namišljeni ilirski grb, znan iz srbskih in hrvatskih heraldičnih del 18. stoletja.

Predno se dotaknem vprašanja slovenskega sodelovanja pri sestavi tega grba, se moramo ustaviti še pri vprašanju ilirskega grba.

Polmeseč z zvezdo je v resnici bil namišljeni ilirski grb ter ga je imela v svojem grbu rodbina Jelačičev. Iz fotokopije tabele 55. knjige „Der Adel von Kroatien und Slavonien“ je razvidno, da je rodovina Jelačičev ob povišanju na grofovski stan leta 1854 v svoj grb dodala modro polje, preko katerega teče rdeče—belo šahirana proga. Nad to progo je bela šestokraka zvezda, pod progo pa bel polmeseč. Ban Jelačić je bil za svoje usluge avstrijskemu dvoru tudi na Slovenskem silno priljubljen in je bil ta njegov grb gotovo poznan med Slovenci. Najdemo ga tudi na Jelačičevem goldinarju iz tiste dobe in na Jelačičevi vojaški kapi. (Prim. dr. Mal, Zgodovina slov. naroda, str. 826, 829). Dr. Mal piše, da je bila takrat na Slovenskem močna akcija za združenje s Hrvatsko, da o Vrazovem literarnem ilirstvu niti ne govorimo.

Pri odločanju o tem grbu pa je bil ilirski motiv uporabljen samo kot geometrijska kombinacija. Iz skice št. 6. in št. 7., objavljene na 3. strani že omenjenih Službenih Novin, je namreč razvidno, da je bil polmeseč v

slovenskem grbu razdeljen na šahovska polja vzet torej iz kranjskega grba. Ta razdelitev pa je bila pri dokončni obliki grba izpuščena, ker bi bil tak grb preveč načičkan.

V ilirski, odn. Jelačićev motiv polmeseca z zvezdo je torej komisija vstavila rdeče—beli polmesec kranjskega orla, pa mu nato iz estetskih ozirorov odvzela rdeča polja in tako smo dobili na modrem polju belo peterokrako zvezdo z belim polmesecem.

To je bil torej drugi grb, s katerim smo bili Slovenci predstavljeni v jugoslovanskem državnem grbu od 7. decembra 1918 pa do vidovdanske ustave 28. junija 1922, ko je stopil v veljavo dokončno izdelani grb.

Zdaj se povrnemo k vprašanju, če in kdo od Slovencev je sodeloval pri sestavi tega grba.

Na strani 4 Službenih Navin št. 229 z dne 14. oktobra 1922, je objavljena fotografija podpisov članov vlade, ki so ta grb sprejeli na seji 28. februarja 1919. Na skrajni levi, ločen od vseh ostalih ministrskih podpisov, je podpis podpredsednika ministrskega sveta — **dr. Korošca**.

Dr. Korošec je torej kot najvidnejši predstavnik Slovencev v Beogradu, vodja večinske stranke v Sloveniji in katoliški duhovnik za razpravo o tem grbu vedel; verjetno je do gotove mere pri njej tudi sam sodeloval ter je nato s svojim podpisom potrdil ta grb na vladni seji 28. februarja 1919.

Iz uradnega poročila, ki pravi, da so si Slovenci izbrali polmesec z belo peterokrako zvezdo, je torej razvidno, da so pri izbiri sodelovali tudi Slovenci in z gotovostjo lahko sklepamo, da sta to bila vsaj dr. Korošec in dr. Žerjav, ki sta še pred prvo sejo vlade prispela iz Švice v Beograd.

Dokončna oblika grba

Grb, ki je bil sprejet 28. februarja 1919, se je sicer uporabljal na vseh uradnih publikacijah, ni pa bil uradno proglašen za državni grb, ker so bile še v teku priprave za prvo ustavo Kraljevine SHS.

Kljub temu se je proti temu grbu, odnosno proti njegovemu slovenskemu delu že takrat pojavila gotova opozicija s precej podobnimi argumenti, kot jih slišimo danes.

Koncem leta 1921, predno je prišlo vprašanje grba na dnevni red v odboru, ki je razpravljajal o ustavi, je v ljubljanskem „Slovencu“, zgodovinar **dr. Josip Mal** objavil dva članka, v katerih je razpravljajal o tedanjem in bodočem slovenskem narodnem grbu.

Dr. Mal je zavrnil tedanjo obliko grba, češ da je nastal iz nepoznanja razmer, ker Napoleonova Ilirija ni imela svojega grba. Polmesec sam pa da je bizantinskega izvora in so ga od Bizantincev prevzeli Turki, kasneje pa razni slovanski narodi in je nato prešel v grbe številnih jugoslovanskih mest. Dr. Mal tudi zavrača mnenje, da je polmesec vzet iz kranjskega grba, češ, da ima kranjski orel preko prsi le prsno prepono in ne polmeseca. To mnenje je vsekakor zmotno, ker uradni vir Kaiserthum Oesterreich, Tafe!

5, str. 8, pravi, da nosi kranjski orel preko prsi „eine Mond-Sichel“, to je — lunin krajec. Jasno je tudi, da je dr. Mal pisal omenjena članka ne da bi si ogledal že omenjene skice, iz katerih se točno vidi, da je bil polmesec v resnici vzet iz kranjskega grba.

Člankar je nadalje mnenja, da bi mogla Slovence v Jugoslaviji predstavljati le kranjski modri orel in štajerski srebrni, dvorogi leopard na zelem polju. Ker pa bi bilo neprimerno, da bi tako sestavljen grb, to je srbski in hrvatski, dobil še dvodelen slovenski grb, predlaga, naj bi bile za slovenski grb sprejete tri celjske zvezde na modrem polju. Dr. Mal nadaljuje z že znanimi argumenti, da so Celjani nekoč vladali skoraj vsemu slovenskemu ozemlju, da so bili hrvatski bani in v krvnem sorodstvu s srbskim: in bosenskim vladarji.

Ton člankov dr. Mala in pa vsa debata, ki je sledila v ustavnem odboru, kaže na osnovno stremljenje vseh oseb, ki so se takrat ukvarjale s tem vprašanjem, namreč: poudariti čim bolj slovensko povezanost z jugom. Pri tem je prav dr. Mal spregledal pomembno dejstvo, da so se Celjani razvijali kvečjemu v hrvatsko, ne pa slovensko plemstvo.

Tako torej je pisal zgodovinar dr. Mal o tem vprašanju in to je po najboljših ugotovitvah tudi edini primer javno izraženega mnenja nekega zasebnega Slovenca o tej zadevi. Odločati o tem pa dr. Mal seveda ni mogel v nobenem pogledu.

V ustavnem odboru v Beogradu so o grbu razpravljali 18. in 19. februarja 1921. Vlada Nikole Pašića je predložila dotedanji grb, nakar se je pričela debata. Prvi se je oglasil k besedi slovenski poslanec dr. Bogumil Vošnjak, ki je pred leti umrl v Washingtonu. Poudaril je, da slovenski grb, ki je bil dotedaj v rabi, ni nikak pravi slovenski grb v heraldičnem smislu, čeprav ga zvezda spominja na celjske grofe. Vendar je predlagal, naj ta grb ostane, toda v opisu naj ne bo navedeno, da je to slovenski grb.

Nato je govoril slovenski poslanec prof. Anton Sušnik, ki je v svojem govoru skoraj dobesedno ponovil argumente dr. Josipa Mala iz člankov v „Slovencu“ ter je predložil za slovenski grb tri srebrne šesterokrake zvezde na modrem polju.

Zdaj se je oglasil v debato hrvatski poslanec dr. Matko Laginja in ob tej priliki so padle tiste besede o muslimanstvu, ki so očitno ostale v spominu nekaterim, ki so te dogodke osebno doživljali, a so jih tekom let pač postavili na napačno mesto.

Dr. Laginja je priznal upravičenost argumentov prof. Sušnika odn. dr. Josipa Mala, vendar je predlagal, naj v grbu ostane polmesec z zvezdo, ker ima že več jugoslovanskih mest to kot svoj simbol (!), obenem bi bil pa tudi simbol jugoslovanskih državljanov muslimanske vere. Torej zopet želja po čim tesnejši povezavi Slovenije z jugom. Ključna beseda pri tem je seveda: — obenem, istočasno. V izvajanju dr. Laginje torej ne gre za neko zahtevo, naj se polmesec vstavi v grb kot simbol muslimanov, ker je v tem grbu že bil skoraj dve leti, pač pa je govornik samo podal še en argument več, zakaj naj bi ta grb ne bil odstranjen.

Iz debatnih zapisnikov ni nikjer razvidna nikakršna zahteva po nekem muslimanskem simbolu; tudi je naivno misliti, da bi se katerakoli narodnostna, politična ali verska skupina zadovoljila s takšnim zastopstvom v državnem grbu. Bilo bi namreč iz vseh ozirov mnogo lažje, če bi državni grb razdelili na štiri dele in določili enega za muslimanski grb. Jasno pa je, da je polmesec z zvezdo muslimane spominjal na njihov simbol, da pravno je ta polmesec raztegnjen in je bolj podoben ladji in čeprav ne stoji v tradicionalni muslimanski, pokončni stoji.

Srbski poslanec Ljuba Jovanović, ki je sodeloval tudi pri sestavljanju prvega grba, je nato v imenu poslancev radikalne in demokratske stranke, ki so bili takrat v vladni koaliciji, predložil novo obliko grba, ki naj ima v spodnjem delu ščita kot slovenski grb: na modram polju tri zlate šestokrake zvezde in bel polmesec.

Ta predlog, ki je upošteval mnenja dr. Vošnjaka, prof. Sušnika in dr. Laginje, je torej vzel kot heraldične elemente slovenskega grba tri zlate, šestokrake zvezde iz celjskega grba (Štajerska) in bel polmesec, to je kranjski polmesec brez rdečih polj (Kranjska).

Minister za ustavo Milorad Trifković je ta predlog odobril v imenu vlade in v tej obliki je novi grb izglasovan tako v ustavnem odboru, kakor tudi v plenumu ustavodajne skupščine. V izredni izdaji Službenih Novin z dne 28. junija 1921, je ta grb opisan kot slavenski grb.

Na podlagi tega opisa v ustavi je ministrska seja pod Pašičevim vodstvom dne 3. maja 1922 izbrala dokončno skico grba, ki je bil nato razglašen 14. oktobra 1922 v Službenih Novinah št. 229.

Na istem mestu je objavljena fotografija uradnega grba in pa podpisi članov vlade. Od Slovencev je odlok o novem grbu podpisal Ivan Pucelj, ki je bil v Pašičevi vladi poljedeljski minister.

Ljubljansko poročilo zaključuje, da slovenski del starega državnega grba samostojno ni bil nikdar v uporabi; vsaj uradno ne. Še danes pa stoji na vrhu ilirskega stebra pri Križevniški cerkvi.

Zaključek

Zaključna pripomba, da ta grb še stoji vrh Napoleonovega stebra pri Križevniški cerkvi v Ljubljani, je značilna. Vprašanje grba gotovo ni neko bistveno, načelno vprašanje. Zato je popolnoma nepotrebno dlakocepsko govorjenje o „muslimanskem“ polmeseču, ko pa stoje nad njim tri zvezde, ki so po svojem liku Davidove, to je židovske zvezde in predstavljajo grb nemške plemiške rodovine Heuenburg.

Po istem načelu bi morali Slovenci opustiti tudi svojo sedanjo zastavo, ki je bila gotovo prej ruska kot slovenska; sramovati pa bi se morali tudi svoje narodne noše, ali vsaj njene najbolj popularne, gorenjske oblike, saj ni nič drugega, kot varianta nemške, alpske narodne noše.

Četudi pa se ta slovenski grb uradno ni nikdar uporabljal samostojno, so ga vendar uporabljale v uradni ali stilizirani obliki prav različne ultrakatoliške organizacije, ki so hotele prav s tem simbolom poudariti svoje slovenstvo v času, ko je Jugoslavija plavala v integralnih vodah. (N. pr. na znaku Slovenske dijaške zveze; v stilizirani obliki pa tudi na nešteti poluradnih dokumentih in listinah.)

Isti grb so na svojih rokavih nosili tudi vojaki in zlasti častniki Slovenske armije Jugoslovanske vojske izven Domovine, v taborišču Eboli in drugod po Italiji. In isti grb je bil uporabljan kot simbol slovenstva na nešteti prireditvah begunskih organizacij šrom sveta.

Morda je na mestu vprašanje, če je ta grb res najbolj primeren in posrečen. Ali ima neko resnično in simbolično vsebino za Slovence? Celjske zveze govorijo o plemstvu, ki bi morda doseglo mnogo ugodnejše zedinjenje slovenskih in hrvatskih pokrajin. Kranjski polmesec s svojimi polji naj bi predstavljal slovensko-hrvatsko Vojno krajino. Gledano z nekega državnostnega vidika pa se zdi, da bi mogel biti nek primernejši simbol samo še knežji kamen Gosposvetskega polja. Na njem sedeč je namreč slovenski svobodnjak izročal oblast v roke svobodno izbranih slovenskih knezov.

Vsako odločanje o tem ali katerem koli drugem grbu pa mora seveda biti prepuščeno narodu doma in ne kateri koli organizaciji ali celo posamezniku v zamejstvu.

Kakšen je torej slovenski narodni grb?

O tem vprašanju sta razpravljali dve ustanovi. Ustavodajna skupščina Kraljevine SHS in njej odgovarjajoča ustanova Ljudske republike Slovenije pod komunističnim režimom. Če pa te slednje ne priznamo, potem je odgovor samo eden: slovenski narodni grb sestoji iz medrega ščita, na katerem so razporejene tri zlate, šesterokrake zvezde, ena zgoraj in dve spodaj; pod zvezdami pa bel polmesec.

Viri:

Gruden-Mal: Zgodovina slovenskega naroda.

Kos, Zgodovina slovenskega naroda.

Arhiv Narodne in Univerzitetne Knjižnice v Ljubljani.

Službene Novine Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, 14. 10. 1922.

Der Adel von Kroatien und Slavonien, Library of Congress, Washington.

Kaiserthum Oesterreich, Library of Congress, Washington.

Koenigreich Preussen, Library of Congress, Washington.

Romanie of Heraldry, Cleveland Public Library.

Encyclopedia Americana.

„America“, Jesuit weekly, New York.

Staedte-Wappen von Oesterreich-Ungarn, dr. Karl Lind, Cleveland Public Library.

Kdo je kolaboriral?

Pričujoči prispevek naj služi kot vzpodbuda, da ne smemo nehati z razkrivanjem komunističnih laži, ki še vedno prepravljajo svet. — Op. ur.

Ves čas revolucije in po njej se komunisti trudijo prepričati svet, kako so protikomunistični Slovenci, predvsem VS in domobranci, sodelovali z okupatorjem in mu pomagali. V neki meri se jim je to tudi posrečilo, kajti prav zaradi te propagande je bila protikomunistična vojska izdana, narod pa pahnjen v rdečo sužnost.

Kljub strahotnim posledicam uspele rdeče propagande, te komunistične „obsodbe“ demokratičnega naroda še vedno ne drže. Zaman kdo čaka, da bo režim doma spregovoril resnico. Svobodni svet je po 20. letih sicer prišel do medlega spoznanja, a Tita še vedno prikazuje kot nekakega bajeslovnega junaka in ga podpira, ker ga je sram priznati zločine, ki jih je rdeči režim izvršil s posebno pomočjo zapadnega, svobodnega in demokratičnega sveta.

To je nekako „uradno“ stališče komunističnega režima in zapada in ne smemo pričakovati, da se bo kar čez noč spremenilo. Na nas slovenskih protikomunistih pa je, da to mišljenje rušimo in na njegovo mesto postavljamo trdno zgradbo resničnega dogajanja med revolucijo. V tem prizadevanju nam je v pomoč veliko stvari.

Tako je g. Jakov V. Ljotić v štev. 7/66 Tabora prepričevalno utemeljil nujnost protikomunističnega odpora — ker je zapad jugoslovanske narode in med temi naš slovenski narod zaradi trenutnih sebičnih koristi zavrnil in ga prepustil na milost in nemilost trem okupatorjem in rdečim krvnikom povrh. V isti številki je izvleček iz zapuščine bivšega posl. nemške manjšine v Jugoslaviji, Wilhelma Nuenerja, ki opisuje, kako so vsi vodilni komunisti v Jugoslaviji tesno sodelovali z Nemci, niti eden pa se ni boril proti Nemcem. Kdo more najti podobno izdajstvo pri četnikih ali domobrancih? Ni jih bilo...

Na procesu v Ljubljani je sam gen. Roesener izjavil, da Nemci domobrancev nikoli niso imeli za lojalne nemški vojski, ker so se ti borili samo proti komunistom v Sloveniji in so bili Nemcem sovražni. Že samo po tej izjavi bi moral ves svet spoznati, da je zavzel napačno stališče, in da je bila tudi prisega prisiljena formalnost, ki protikomunistične vojske ni niti za korak približala Nemcem in jo je še manj odvrnila od zapada. Kljub temu pa se celo med našimi ljudmi najdejo koristni kalini, ki hočejo dopovedati, da so po „prisegi“ Zavezniki poznali samo še Tita.

Znano je tudi, da so ob italijanskem razpadu komunistični partizani Italijanom obljubljali vso svobodo umika, če jim predajo VS. Ista igra se je ponovila ob koncu vojne, ko so Nemcem jamčili nemoten prehod preko

Jugoslavije, če razorože protikomunistično vojsko in jim jo predajo. V obeh slučajih je šlo za uničenje idejnega nasprotnika. Morda bo bodočnost pokazala, kakšno ceno so komunisti plačali za vrnitev SNV, četnikov in drugih skupin. Ali je bila to Koroška, ali pa Goriška s Trstom?

Vse zgornje bi lahko imenovali visoko politiko komunistične zarote. Prav tako vidno pa je bilo vsakdanje sodelovanje komunistov z okupatorjem. Nekateri so že opisali dogodke iz svojih krajev; naslednje vrstice pa naj povedo, kako je bilo tik pred Ljubljano:

Bil sem član VS na Brezovici pri Ljubljani. Italijani so nam dovolili patrolirati samo v neposredni bližini postojanke, po vasi Brezovici in v Radni. V Podsmreko smo imeli prepovedano. Nekega večera pa smo na svojo roko postavili zasede tudi tu. Nismo dolgo čakali, ko so trije neznanci po gozdu prignali dva vola, ki sta bila namenjena komunistom v Ljubljani ali pa samim Italijanom. Znano je tudi, da so se v Gorjančevi gostilni sestajali italijanski oficirji in komunisti, ki so prihajali iz Dolomitov.

Spomladi 1943 smo spet odšli na „svojo“ patrolo po Tržaški cesti skoraj do Dolgega mosta pred Vičem. Nazaj grede so nas iz bunkerja ustavili Italijani in nam zagrozili, da bodo prihodnjič na nas streljali. Rekli so tudi, da sami skrbе, da na njihovo področje ne stopi noben komunistični partizan.

Kakšna je bila njihova „skrb“, lepo kaže dogodek, ki je sledil komaj štirinajst dni po tem. Nekega jutra sem opazil dobrih sto metrov od hiše, naravnost čez polje in travnike zelo shojeno stezo. Ko bi sto konj gnal po njej, trava in zemlja ne bi bila tako steptana. Pri nekem jarku, kjer so skakali čez, sem našel tudi tri „nasekane“ ročne granate. Steza je prečkala železnico nekaj sto metrov od fašističnega bunkerja.

14. januarja 1943 so partizani odgnali Koglarjevega Andreja, Peklaj Ivana in Kučur Jožeta. Vse tri so čez dva dni pobili na Toškem čelu. Neke noči v februarju so spet pridrveli v vas in izropali vse protikomunistične hiše. Pri Koglarjevih so rekli, da je to zato, ker jim je Andrej pobegnil in se gotovo skriva doma. Tedaj so postavili zasedo v Gorjančevi meji, petdeset metrov od Tržaške ceste. Značilno je, da je bilo ob istem času na Tržaški cesti na tisoče italijanskih vojakov z oklopniki in topovi. Ustavili so se pred Kopavnikom. Ko so partizani ropanje končali, so v meji oddali rafal iz mitraljeza in se umaknili s težko obloženimi vozovi proti Stranski vasi. Italijani so se tedaj brez strela kot na povelje umaknili nazaj proti Ljubljani. Italijanska pomoč partizanom je bila kot na dlani: dobrovske vaške stražarje so držali na postojanki, sami pa so krili komuniste od druge strani, da jih ne bi iznenadili stražarji iz Brezovice ali Kršljanovega gradu.

Na lastne oči sem videl, kako so partizani 15. januarja 1943 prišli sredi popoldneva skozi Podsmreko in po Gmajni proti Kozarjam, nekaj sto metrov od njih pa je po Tržaški cesti mrgolelo Italijanov.

Isto se je pokazalo že prej, v noči med 18. in 19. junijem 1942, ko so partizani na Brezovici morili Mravljetove. Po izpovedi prič so bili klici na pomoč tako glasni, da so jih slišali ljudje v bližini italijanske postojanke

pri Velkavrhju. Italijani se niti za morilske strelé niso zmenili, ampak ostali zabarikadirani v bunkerjih, kakor vedno, ko jim dogovor s komunisti ni že vnaprej obljubljal, da nanje ne bo padel noben strel.

Prav tako očitno je bilo ob znani ofenzivi v Dolomite, ki je naredila konec „dolomitski svobodni republiki“. To je bilo v marcu ali aprilu 1943. leta. V noči pred odločilo bitko, ko so imeli vaški stražarji partizane potisnjene pod Belco, so se Italijani umaknili na sektorju proti Vrhniki in tako partizanom omogočili beg na Notranjsko in v Krim.

In vagon municije in orožja, ki so ga partizani prevzeli na Vrhovcih pri Vidičevi opekarni? In drugega na Drenovem griču pri Vrhniki? Vse to se je moglo zgoditi le, ker je okupator tako „obvladal“ položaj proti slovenskemu narodu.

Vem, da se je podobno godilo tudi po drugih krajih. Če vse to analiziramo, pridemo do resničnega programa OF in toliko opevane borbe komunistov proti okupatorju.

KDO JE TITO?

Gotovo je že marsikdo slišal trditev, da sedanji Tito ni pravi. O tem sem pred nekako dvema leti govoril z nekim Hrvatom. Ta je vedel tole povedati:

„Po Hrvaškem se je po vojni veliko govorilo, da vladajoči Tito ni tisti, ki je bil doma v Kumrovcu. (Kumrovec je Titov rojstni kraj) Tam je živel njegova mati, ki ga ni nikoli priznala za sina. Vedno je govorila: 'To ni moj sin... Moj je bil velik, ta pa je majhen in čokat.'“

Pred kratkim sva o tem govorila z nekim Srbom. Ta je gornje dopolnil s sledečim:

„Ljudje v Jugoslaviji govore, da je iz Sovjetije prišla neka skupina, ki Jugoslavijo drži pod oblastjo. Baje je pet Titov. Kateri po vrsti je ta, ki zdaj vleče ameriške dolarje in jih pošilja naprej v Sovjetijo, je težko ugotoviti. Gotovo pa je, da sedanji Tito ni pravi. Titu iz Kumrovca je na roki manjkal prst. Sedanji pa ima vse prste. Ljudje vedo tudi to, da so vsi, ki so resničnega Tita poznali, izginili; ni njegove matere, ne sestre ne brata...“

Kaj je resnica in koliko le govorjenje, bo povedala zgodovina. Celotna politika sedanjega režima pa kaže, da mu za narode Jugoslavije ni mar. Z različnimi eksperimenti in ameriško pomočjo sedi na hrbtu teh narodov in jih bije. Čudno je, da Amerika ne pogleda v ozadje te politične igre, kateri niti preprosti ljudje ne verjamejo. Pa bo tudi za ameriške politike prišel čas, ko bodo spoznali, da so s politiko uničevanja komunizma v Aziji in istočasnim podpiranjem istega v Evropi, redili grobokopa zaenkrat še svobodnega sveta.

e. o.

DOMOBRANČEVI ZAPISKI

V začetku decembra se je bataljon nastanil za nekaj dni na Veliki Loki. Od tod so stalno odhajale patrulje proti Zaplazu, Mirni, Trebnjem, Sv. Lovrencu. Od povsed so se vračale z obvestili, da se zbirajo partizani; še posebno tam v okolici Mirne.

Zato smo nekega jutra odrinili precej zgodaj proti Mirni. Predhodnica ki je šla pred nami je kmalu sporočila, da je bila partizanska izvidnica na Račjem selu v zvoniku, da pa so jo pobrisali, preden so naši prišli tja.

Od tod naprej smo šli še z večjo previdnostjo in v presledkih; kajti na desni je bil gozd, na levi pa tudi grmičevje. Zaščitnice so šle ob obeh straneh. Vendar bi nas vseeno lahko od kod iznenadil sovražni rafal.

Pod vasjo Brezovšco je naša predhodnica naletela na partizansko patruljo. Razbežala se je takoj, ko je zaregljala naša brzostrelka. Stopili smo v strelce. Prva četa je šla na levo v hrib, druga na desno; mi pa naravnost naprej v strelcih.

Kmalu smo skozi redko grmičevje zagledali vas Bregovšco. Čepela je na mali vzpetini. Na levi nad njo je bil hrib, na desni njive in dolina. Ker so partizani že preje čuli brzostrelko, so bili že v pripravnosti. Ko so nas opazili, so takoj odprli ogenj na nas. Ker je bilo okrog nas nekaj kamenja, smo tam hitro našli zavetje ter tudi mi odgovorili. Med nami in vasjo je bila čistina. Vedeli smo, da bo treba tisto preteči, ako hočemo priti v vas.

Ni preteklo mnogo časa, ko se je oglasil na hribu nad vasjo minometalec. Vedeli smo, da je namenjeno nam. Vendar so bile granate vse predolge in je udarjalo nekje daleč za nami. Ker smo jih mi motili, se je četa na desni strani pomikala naprej, ne da bi jo opazili. Ko so dospeli dovolj blizu čistine, so začeli naskok proti vasi. Partizani so jih opazili in takoj okrenili orožje proti njim; vendar smo mi s še večjo hitrostjo nabijali po njih, skočili pokonci in začeli teči proti vasi.

Ko so partizani to videli, so takoj vedeli, koliko je ura, potegnili so se nazaj na drugi konec vasi, od koder jim je bil beg mogoč. Vendar so v tem času naši prvi že dosegli vas in začelo se je streljanje med hišami. V takem slučaju je zelo nevarno, da zadene kdo svojega. Bilo je treba hitro končati; kajti tovariši, kolikor jih ni padlo, so se poskrili po podih in kozolcih, nekateri pa bežali proti vasi Gomila. Ker je bilo v dolino in je bila čistina, so jih naši mitraljezi precej podrli.

Na gričku nad vasjo je še vedno bila zaseda. Opazili nismo nikogar. Oglašal pa se je mitraljez in nas skropil v vasi, tako da smo skakali od hiše do hiše in iskali zavetja pred svinčenkami.

Ker ni bilo miru, smo morali še tiste pregnati. Umaknili smo se iz vasi. Med njivami, kjer je bila ena nižja od druge, smo imeli dobro kritje. Tako smo se plazili naprej proti gozdu. Partizani so nas opazili. Če si le malo privzdignil kapo, je že cel rafal pačel v tisto smer. Iz vasi so naši začeli nabijati z minometalcem. To je pomagalo, da so utihnili, mi pa smo so

hitro splazili še naprej do gozda, kjer nas niso mogli več opaziti. Vedeli smo, da so še gori. Grmovje je bilo precej gosto; opazili nismo nič. Vedeli pa smo, da nas bodo na hribu preje opazili kot mi njih. Zato smo se z malo previdnostjo pomikali naprej z odprtimi očmi in ušesi; napravili nekaj korakov brez ropota, obstali in prisluhnili, gledali v grmovje nad nami, da bi kje opazili železno cev mitraljeza.

Ko pridemo že precej blizu vrha, zareglja na levi strani mitraljez. Pridruži se mu še drugi. Nato še puške. Vedeli smo takoj, da jih je presenetila četa, ki je že preje pred vasjo odšla na levo v hrib in tam bila v zasedi. Ko so čuli, da pred njimi še vedno regljajo na nas, so šli naprej in jih tam presenetili. Obležalo je nekaj mrtvih; drugi so bežali v breg, ki se je širil na drugi strani.

Od tod smo se pomaknili nazaj v vas in tam ostali skoro do mraka. Potem smo šli precej veselo razporeženi nazaj proti Vel. Loki. Saj nismo imeli nobenih izgub. Partizanov je bilo več mrtvih in nekaj tudi ujetih. Bila je že trda tema, ko smo dospeli na Vel. Loko, kjer smo razen straže, ki je bila tukaj vedno podvojena, vsi dobro spali.

Prihodnji dan smo šli zopet v patroljo. Že precej kasno popoldan. V smeri Mirna. Samo desetina nas je bila. Ko smo se bližali po grmovju vasi Račje selo, smo čuli vpitje ljudi in lajanje psov. Ugibali smo, kaj bi to pomenilo. Ko smo končno z veliko previdnostjo dospeli do vasi, so ravno na drugem koncu partizani z ukradenim vozom in blagom pognali iz vasi. Užgali smo po njih z mitraljezom; toda bilo je že predaleč. Pomagalo pa je toliko, da so poskakali z voza in bežali. Ljudje so nam pravili, da so prišli v vas, ukradli konje in voz, pa še blago po hišah. Naročili smo ljudem naj gredo po konje, ki so obstali na njivi, in vrnejo blago tistim, pri katerih so partizani pokradli.

Ker se je že mračilo, smo šli hitro nazaj k ostalemu bataljonu. Bila je trda tema, ko smo dospeli na Veliko Loko. Čudno se je nam zdelo, da na koncu vasi ob cesti proti Trebnjem ni bilo zasede; malo naprej tudi straže ne, katera je tam vedno bila.

Ko dospemo v hišo, kjer smo za tiste dni stanovali, nam ljudje povedo, da je bataljon odrinil proti Občinam. Nihče ni povedal, zakaj. Da so se na hitro odpravili in odšli; samo to so vedeli povedati.

Vedeli smo, da se je nekaj zgodilo; nismo pa mogli razumeti, zakaj niso pustili patroljo, da počaka na nas.

Hitro pobereмо svoje stvari, pa krenemo v smer proti Občinam. Na koncu vasi zaslišimo korake. Umaknemo se za hiše, pripravljeni na strel in čakamo, misleč, kdo bi to bil. Čulo se je več stopinj. Vedeli smo, da so vojaki; toda kdo? Domobranci ali partizani? Slišali smo še, kako je nekdo pri vratih sosedne hiše spraševal, če so videdli kaj partizanov. Oni so odšli naprej po vasi mi pa hitro v drugo smer proti Občinam. Vse skupaj nam je bila uganka.

Ko dospemo do velike ceste, se na nasprotni strani v grmovju pod vasjo Korenitka oglasi rezek: „Stoj; kdo tam?“ Obstali smo kot ukopani. Nismo vedeli, kaj bi odgovorili. Vedeli smo, da je v bližini postojanka Ob-

čine. Vedeli smo tudi, da je naš bataljon nekje v tej smeri. Ponovno vprašanje je bilo: „Kdo tam? Če ne, streljam“. Vedeli smo, da to ni šala. Desetar Travnik odgovori: „Domobranci.“ Stražar je bil z odgovorom zadovoljen; vendar je še hotel vedeti, kje smo bili, kdo je naš vodnik, kje se nahaja. Kočno je spustil Travna naprej. Ko mu je še povedal znak razpoznavanja, smo tudi mi lahko šli naprej. (Velikokrat se je primerilo, da nas je ustavil partizan, ko smo rekli, da smo partizani. Med tem smo se pripravili in užgali po njih) V vasi Korenitka, kjer se je naš bataljan nahajal, smo zvedeli, kako je bilo. Dobili so sporočilo, da prihaja od Dobrniča cela partizanska divizija, ki hoče na vsak način uničiti postojanko Občine. Zato so takoj potegnili v to vas, ker je bližja Občinam. Tukaj smo morali kopati zaklone in se pripravljati, ako pride do napada. Zato na nas niso čakali, pač pa so poslali nazaj patroljo, da nas privede semkaj. Zdaj nam je bilo jasno, da so bili tisti, ki smo jih čuli v vasi in bi jih morali srečati, če se ne bi umaknili, patrolja, ki je šla po nas. Kmalu se je vrnila nazaj v strahu kaj se je zgodilo z nami, ker nas tam niso dobili.

Prihodnje jutro smo pospravili svoje stvari in se začeli počasi pomikati proti Občinam. Ko smo šli po jarku ob cesti smo slišali, kako je tam nekje pri Knežji vasi začel nabijati minometalec. Kmalu se mu je pridružil še drugi v smeri Krušni vrh. Granate so bile namenjene nam; vendar so bile vse prekratke. Na njive, precej daleč od nas so padale; v razmočeno zemljo, tako da si vselej, ko je udarilov zemljo, čul „čof“, in blato je škropilo naokoli.

Mi na vse tisto nismo nič odgovorili. Počasi smo se pomikali naprej napravili nekaj korakov, pa zopet obstali. Kočno je bilo dano povelje: „Desno v strelce“; ravno v smeri, kjer so padale mine. Tam je bilo še nekaj čistine. Potem grič in gozd. Grmovje. Na levo od nas pa je bila postojanka Občine.

Ko se počasi bližamo grmovju, je minometalec utihnil. V gozdu je bila partizanska zaseda, katera nas je opazila in užgala z mitraljezom na nas. Pa to nas ni ustavilo. Kot levi smo se zaprašili v gozd na hrib. Regljale so naše brzostrelke in lajali mitraljezi. Obležalo je večje število partizanov.

Od tod smo se pognali na levo proti vasi Krušni vrh, od koder je še vedno nabijal težki mitraljez. Pa tudi to nas ni ustavilo. Eni so ostali in nabijali v vas, drugi pa tekli proti hišam. Partizani so jo potegnili proti Kozjeku.

Ostali smo v zasedi, nekaj pa jih je odšlo še naprej proti Mali in Knežji vasi, odkoder je bilo slišati poredko streljanje kar ves dan.

Popoldan jo primahata dva partizana od Kozjeka prav v vas Krušni vrh, kjer smo mi bili v zasedi. Takoj sta se predala; saj drugega jima ni kazalo.

Proti večeru smo krenili proti Mali vasi, kjer je bilo nekaj naših ranjencev. Mahnili smo jo proti Občinam; od tod pa nazaj v Korenitko. Precej utrujeni smo tudi to noč polegli po trdih podih in zaspali, kajti za nami je bil zopet dan borbe in zmage; saj razen nekaj ranjencev nismo utrpeli nobene izgube.

H. Z.

UMRLI SO ZA BOGA – NAROD – DOMOVINO

F. K.

Spomini in premišljanja

Vsemogočni me je ohranil pri življenju! Le On ve, zakaj. Prepričan sem, da zato, da povem v svet resnico o strašnem zločinu, ki so ga komunisti storili nad slovenskim narodom s pomoritvijo slovenskih domobrancev.

Slovenski človek je trpel vsa leta vojne. Ko so ga preganjali okupatorji in pošiljali slovenske rodoljube v razna koncentracijska taborišča. Za nameček so se jim pridružili še komunisti. Toda učarec in bolečina, ki smo ju doživeli takrat, ko so Angleži pod pretvezo in zvijačo izročali slovenske domobrance v nemilost komunistom, pa nima para v zgodovini. Krvoločnost komunistov je bila toliko, da so bili odločeni pomoriti vse proti njim misleče, tudi civilne begunce, če bi jim uspelo dobiti jih v svoje krvave kremplje.

Po volji Vsemogočnega smo preživeli tiste krvave dni in danes živimo daleč od rojstne in drage nam domovine v tej ali oni državi kot svobodni ljudje. Kot taki imamo svoje obveznosti in naloge do onih, ki so za to našo svobodo izgubili svoje zdravje, padali v borbah ali pa so umirali mučeniške smrti pod noži morilcev po izročitvi iz Vetrinja. Nikdar in za nobeno ceno ne smemo pozabiti silnih žrtev naših mučencev in nikdar odstopiti od naše borbe proti brezbožnemu komunizmu. Ta boj se bije dalje. Sredi tega boja smo in naša dolžnost je, da s svojimi izkušnjami in močnostmi, ki jih imamo, pomagamo ta boj dobojevati do končne zmage. Čez dvajset let že trohnijo kosti naših dragih tam v globoki jami Kočevskega Roga, okrog Teharij v strelskih jarkih, tam v zapuščenem Hrastniškem rudniku v Hudi jami in drugih krajih širom Slovenske zemlje. Njih duše pa so združene pri Bogu, katerega prosijo usmiljenja za naš trpeči slovenski narod in prosijo da bi mi ostali zvesti slovenskim izročilom in idejam, za katere so oni umrli.

Nam v svobodi ni sile. Živimo v miru in človeku spodobno. Ustvarili smo si družine in svoje domove, nismo pa ostali brez obveznosti do svojih družin ter vzgojiti svoje otroke v slovenskem duhu in jim pokazati vso lepoto naše domovine tako, da jih ne bo nikdar sram, da so sinovi in hčere slovenskih staršev. Ti naši mladi morajo zvedeti resnico o naših padlih, da bodo vedeli, koliko so Slovenci žrtvovali v skupni borbi narodov za tako zaželeno resnično svobodo. Še eno obveznost imamo. In ta je ponesti v zgodovino junaška dela vseh onih, ki so v letih 1941–45 padli v gigantski borbi proti vsem sovražnikom našega naroda.

Ko sem kot eden izmed vrnenih delil strašno usodo, nisem nikdar mislil, da bom mogel podati zadnja naročila in zadnje spomine onih, ki so tedaj poleg mene umirali. Še danes se čudim, kako to, da je ravno meni bilo dano rešiti se iz tiste globoke jame v Kočevskem rogu. Vsega, kar se je tedaj tam dogajalo, pred jamo in v njej, se živo spominjam in bo ostalo živo v spominu vse dni mojega življenja. Nemogoče bi mi bilo z

besedami povedati tedanje dogodke, ker to se da samo doživeti. Vsakokrat, ko v mislih premlevam tiste strašne dogodke, ponovno doživljam vso grozo predanega slovenskega domobranca. Verjemite mi dragi rojaki, da je to bolečina za sebe.

Tako se živo spominjam naše prve postaje v Kranju, ko je komunistični poveljnik od nas zahteval, naj se mu nekdo javi, da ga ustreli.

Nihče ni ustregel strašni želji komunistu, saj smo stali tam v vrstan mladi fantje, ki smo komaj začeli živeti in spoznavati vrednost življenja. Dalje so stali tam možje očetje, katerih misli so bile doma pri svojih družinah. Ker pa je komunistični rabelj le hotel, da prelije mlado slovensko kri, so mu tam od vhoda pod stražo prignali mladega domobranca. Roka je imel tesno z žico zvezane na hrbtu in se je v trudnem koraku približeval našim vrstam. Spoznal sem ga takoj, saj sva bila v isti ednici slovenskega domobranstva.

Z dvignjeno glavo je z očmi prešel naše vrste kot v slovo in zadnji pozdrav. Srečala sva se z očmi in razbral sem, kaj bi rad sporočil, čeprav ni spregovoril. Pozdrav za svoje drage in nam srečo na naši poti. Njegove ustnice so se enakomerno premikale in razbrali smo, da moli poslednjo molitev k Vsemogočnemu, da ga sprejme k sebi. Črni lasje so se mu lepili na čelu ob strnjeno kri in videti je bilo, da mu je bila glava polna ran. Stopil je do njega rabelj v osebi komunističnega poveljnika, kateri mu je ukazal, da se vleže na zemljo. Domobranec Polde poklekne nato pa vpraša: „Kako? Na trebuh ali na hrbet“. Razjarjen komunist zakriči da na trebuh in ga pri tem brene z okovanimi čevlji s tako silo, da Polde telebne z vso silo z obrazom na zemljo in nato ponovno dvigne svojo glavo kot v vojaški pozdrav nam, ki bomo morali pot nadaljevati, dokler nas končno ne podere krogla morilcev. Ko je komunist sprožil strel v zrak, smo vsi vedeli, da bo naslednji naperjen v mladega, na tleh ležečega domobranca. Strojno orožje, katerega cev je komunist nastavil na tilnik Poldeta je opravilo svoje strašno delo. Telo je lahno zatrepetalo, nato pa mirno obležalo. Ukazano nam je bilo, da ga pokopijemo tam v kotu taborišča.

To je bila ena prvih žrtev našega vrnjenega artilerijskega divizionarja. S svojim junaškim zadržanjem nam je dal vzgled kako umirati, ko pride vrsta na nas. Tako, kot mladi Koman Polde, študent iz Ljubljane, so kmalu umirali tisoči in tisoči širom slovenske zemlje. Vsi kot junaki, brez sovraštva, brez obžalovanja in z molitvijo na ustih. Ob teh premišljevanjih in prividih se neštetokrat vprašam, kako to, da sem bil jaz deležen tolike milosti, da sem se rešil iz jame Kočevskega Roga. Prepričan sem, da nisem zaslužil mučeniškega venca in da moja borba proti komunizmu še ni končana. Danes mi še vedno zvenijo v ušesih molitve, katere smo glasno molili na kamionih, ko so nas morilci zvezane odvažali iz Dijaškega doma v Kočevju tja do zadnje postaje našega križevega pota do jame v Kočevskem Rogu. Zmerjanje in preklinjanje komunistov se je mešalo med goreče molitve mučencev. Gorjače, noži, bikovke, opasači in drugi mučilni pripomočki niso mogli zaustaviti goreče prošnje k Bogu in Mariji, katera so prosili: „Oče, odpusti jim, saj ne vedo kaj delajo“.

Daleč smo od njihovih grobov, naši spomini so pa blizu njih, iz naših src vre molitev in prošnja k Bogu za pokoj njih duš in to je vse kar imajo naši pomorjeni. Nimajo ne spomenikov, ne postavljenih križev in ne brlijo sveče ob njihovem vznožju. Tam na njihovih grobiščih so zrasle visoke jelke, katerih korenine segajo globoko v zemljo. morda prav do kosti naših junakov, od koder zajemajo moč za svojo rast in vrhovi teh jelk iz hvaležnosti tiho pošumevajo v vetru hvalno pesem Junakom slovenskega naroda in prišepetavajo slovenski zemlji, da tam počivajo zadnji ostanki tistih, ki so padli za Boga — Narod — Domovino.

P. B.

Viškim fantom v spomin

Na naslovni strani št. 1-2 „Tabora“ za leto 1966 sem ugledal svojega mladostnega vrstnika in kasnejšega soborca Milana Matjašiča. S pusko v roki kleči poleg svojega soborca v vodu za zvezo. „Štlaček“ smo ga klicali. Bil je postaven fant, kar je razvidno tudi iz slike, ki je preživea vsa ta leta. Vselej vesel in razigran, je bil eden izmed „vogalnikov“, ki smo se včasih zbirali na Tržaški cesti in tam prepevali; tudi še v času italijanske okupacije. Ko so se potem razmere okrog nas utesnile in je bilo treba stopiti na eno ali drugo stran, se Mile Matjašič ni obotavljal. Na ljubljanskem gradu je opravil signalni tečaj v vodu za zvezo pod poveljstvom pokojnega kapetana Kuharja ter je potem do kraja služboval v edincah in postojankah slovenskega domobranstva.

Iz Vetrinja je šel skupno s številnimi prijatelji z Viča „v Italijo“. Zdaj je spet eno s slovensko zemljo, ki jo je ljubil in branil. Združen pa je tudi z ostalimi vrstniki, prijatelji in znanci, ki so v tistih dneh pozabili politična nasprotja preteklosti in skupno z njim legli v grob.

Dolga vrsta jih je: Rudi Marinčič, zadnji starosta viškega Sokola; Bogomir Kemperle, podstarosta; Milko Marinčič, dolgoletni načelnik; Janez Guštin, Jože Guštin, dva brata akademika; Maks Šarc in Bogo Brodnik, Janez Ambrož in France Mihelič-Balant. Vsi so pripadali četniškemu odredu „a Grčaricah in položili svoja življenja v letu 1943.

Za njimi so se zvrstile vetrinjske žrtve: Marijan Pavlovčič (frater Ksaverij OFM), ki je bil na transportu ranjencev in se mu je življenje izteklo v doseg zvana brezjanske Matere božje; Ciril Kovač, sodelavec revije „Mladi borci“; ing. Rudolf Škof, poveljnik tehničnega bataljona; Ivan Jerman, ki je sanjal o oltarju; Tone Prelesnik, signalist na Planini pri Rakeku; Dušan Kogovšek, učiteljski; Jože Varšek, Janezov brat; brata Pirjevca in verjetno še kdo, katerega ime mi je že ušlo.

Zrasli so na obeh straneh nesrečne politične pregraje: v Sokolskem domu in v „Društvu“; ko pa je prišel čas, so spoznali ničevost starih razlik in se brez pomislega pognali v boj za nov, boljši svet. Njihova žrtev ni bila zaman! Umrli so za Boga — Narod — Domovino!

V SENCI DOLOMITOV

(Konec)

Tako je bral v pismu... enkrat, dvakrat. Vsako besedo je premislil, da je pismo znal že na pamet. Potem ga je vzel s seboj v planino. Spet je bral v samoti med drevjem, kjer je bilo toliko miru, da ga je ob misli na dom bolelo v prsih. Dan je pretolkel brez jedi.

Zvečer je zbral svojo kramo in jo zmetal v kovčeg. Potem je legel na pograd. Vso noč ni zaspal. Vse je slišal: vriski fantov so se trgali v Zahomcu onkraj doline; nekje od Zile se je zaslišala pesem. France je stopil k oknu in se naslonil nanj. Videl je luno, ki je visela nizko nad Stolom in plavala proti Triglavu. Zdelo se mu je, da ga vabi in kliče čez gore, domov. France je obrisal solzo, z njim je vsaj za kratek hip izginila skrb.

Mudilo se mu ni nikamor. Dom in strah pred tovarišijo sta se udarila v njem za dokončno oblast. Oba sta zmagovala in izgubljala; zdaj eden, zdaj drugi. Odšel je v gostilno na koncu vasi; ne zaradi vina, ampak da se zamoti.

Ko je tako sedel v gostilni, prisede k njegovi mizi čisto neznan človek. Neprisiljeno pozdravi in se razgovori, kakor da mu je v Radni vse znano. France je začudeno zijal vanj, ga ogledoval od nog do glave, a se ni mogel domisliti, da bi se bil že kdaj srečal z njim.

„Ne poznam te,“ je nazadnje opravičil svoj molk.

„Eh! Pri Gorjancu sem služil — me boš pa ja poznal!“ se je oni široko zarežal, kakor da hoče za ta svoj smeh nekaj skriti.

France je skremžil obraz, obrnil oči v tla, a ni imel moči, da bi kaj izbrskal iz starih spominov. Spominjal se je Filipa, ki je Gorjancu garal, kar je pomnil, a zdelo se mu je, da je le bil drugačen; že takrat je bil vsaj toliko star, kot je zdaj ta. Sicer pa — zdaj mu je bilo vseeno: naj govori resnico ali laž. Spet je nezaupno utihnil.

„Zvedel sem, da si dobil pošto; domov te vabijo,“ je neznanec zapel na drugo struno.

„Kdo ti je to pravil?“ je presenetilo Franceta.

„Gospodar, pri katerem delaš, ve; tudi nekateri drugi vedo... Kako ne bi jaz, ki sem že skoraj deset let med temi ljudmi!“

„Vse skupaj mi postaja uganka. Povej mi, kako je bilo s teboj, kar si po svetu!“

„Brez ovinkov boš zvedel vse. Bil sem domobranec in sem se z drugimi umaknil v Vetrinje. Tam sem videl, da ni bilo vse po pravici. Večino so vrnili domov, za druge tudi ni bilo lahko. Umaknil sem se iz taborišča in ne maram videti nikogar več. Preveč sem razočaran.“

„Kaj pa boš?“ mu je segel France v besedo.

„Domov grem. Tudi mene vabijo. Odločen sem, da grem.“

Francetu so se oči zasvetile kot žerjavica. V teh besedah je našel oporo, ki ga je dvignila. „Misliš, da je varno?“

Filip je malomarno zamahnil z roko. „Meni pišejo, da je zdaj vse drugače. Še taki so doma, ki so res imeli kaj nad seboj. Le kdo bo tebi alj meni kaj hotel?!”

„Čez mejo sem jo potegnil,“ je iz Franceta spet spregovoril strah.

„To ni nič. Za kruhom si šel — pa mirna Bosna.“

Francetu se je čelo zvedrilo, kot bi se umil v mrzlem studencu. Zakolebal je med domom in tujino. Neznanec mu je spet pihnil na dušo.

„Verjemi mi: po dvanajstih letih sem spoznal, da je samo doma življenje. Tujina ti samo streže po njem. Dekler garaš kot živina, te imajo radi, ko hočeš reči, da si tudi ti človek, si brez pravice. Na tujem lahko žive samo tisti, ki morajo: izdajalci in tisti, ki hočejo biti do grča sužnji...“

France je poslušal z odprtimi usti; kot da sliši odmev pravljice iz dedovih ust.

Zjutraj sta se oba odpeljala v Celovec in se javila repatriacijski komisiji. Neznanec, ki se je izdajal za Filipa, se je za nekaj časa nekam izgubil. Francetu je postalo tesno pri srcu. Živčno je gledal okrog sebe; ne bi se preveč čudil, če bi se mu kdo približal od zadaj in ga pograbil. Take stvari so se mu zdaj zazdele mogoče, ko je šlo za njega samega. Najraje bi jo skrivaj popihal nazaj za Zilo.

Tedaj se je Filip vrnil. France je bil spet premagan, brez volje da bi sam odločal zase. Kot pohlevna ovčka mu je sledil v sobo na koncu dolgega hodnika. Spreletela ga je misel, da je vsa stavba kot veliko skrivališče, če ne še kaj drugega. Kar zavalil se je na ponujen mu stol. V tem trenutku ga je bilo sram samega sebe. Tako majhnega in brezpravnega se v svojem življenju še ni počutil. Spomnil se je, kako je včasih z izdajalci pital vse, ki so se iz svoje zavesti borili proti komunizmu, zdaj pa sam že v drugič izdaja vse: tisto, kar je hotel in tisto, kar mu je bilo zoprno in nesprejemljivo za njegovo mišljenje. Bil je zbehan, da ni vedel, kje se ga glava drži. V Filipu pa je vse vriskalo.

Uradnik je bil nad vse ljubezniv. Zapisal je ime in nekaj podatkov, s kakšnimi političnimi vprašanji ga ni begal. Obema je takoj dovolil povratek; pa še s kakšnim veseljem. Niti ni vprašal, kdaj in zakaj je kdo šel čez mejo.

Zvečer sta zvedela, da odpotujeta že drugi dan. France je sedel in napisal nekaj besed.

„Pridem. Jutri grem na vlak. Čez dva dni bom doma. Na svidenje!“

Nič drugega. Podpisal se je in zalepil pismo. Potem je isto napisal tudi za teto na Brezovici. Obe pismi je oddal na pošti priporočeno.

Zjutraj je sedel na vlak. Njegov spremljevalec mu je sledil kot varuh. Nobenega koraka ni mogel narediti brez njega. Govoril je vanj in mu v najlepših slikal življenje doma. Francetu je njegovo besedičenje že kar presedalo; vse je že po trikrat slišal, a se ga ni mo-

Gos. Pogačnikova v spremstvu dveh malčkov v narodni maši polaga šopek rdečih nageljev pred sliko generala Leona Rupnika na spominski proslavi v Clevelandu

gel ctresti. Zaželel si je, da bi ga vsaj za hip pustil samega, da bi se znašel in pomislil, kaj se z njim godi.

Do tega je prišel, ko je vlak zapiskal.

„Še tole pošto oddam“, je Filip kriknil skozi vrata in se pognal na tla. Vlak je odpeljal, brez Filipa. Namesto njega je prisedel nekdo drugi, ki ni nikomur dovolil zapustiti voza. France se je zavedel, da je ujet in bilo je prepozno. Vlak je dirjal skozi predor...

Na Jesenicah so izstopili. Pri vratih jih je čakal tovorni avtomobil, ki jih je odpeljal v nekako štiri kilometre oddaljeno taborišče. Nad vhodom je bil pripet velik napis: Baza za repatriacijo. Celo taborišče je bilo visoko opleteno z bodečo žico in zastraženo s strojničnimi gnezdi. Zavedel se je, kaj pomeni biti zaprt. Žal mu je bilo za vse psovke, tudi za tiste tihe misli, ko je drugim privoščil ječo in kazen.

Zvečer se je začelo. Poklicali so ga v posebno sobo. Miličniki in oznovci so zmagoslavno meli roke, ko je vstopil. Še preden je kdo spregovoril, je eden oficirjev prijel velik kup papirjev in mu jih pomolil pod nos rekoč:

„Tu je tvoja zgodba, France Logar. Če si hočeš dobro, govori resnico! Prej, ko bomo zvedeli resnico, prej boš doma.“

To je bil pozdrav.

France se je tako ustrašil, da ni znal začeti. Jecal je kot bebec. Ko jih je s pasom dobil nekaj čez hrbet, se mu je počasi razvezal jezik. Govoril je na dolgo in široko; še tisto, kar ga ni nihče vprašal. Upal je, da mu bodo spregledali prestop. Pretepali ga res niso preveč, a sodbe, ki je bila že zdavnaj pisana, ni spremenil. Zjutraj so ga vrgli v posebno sobo.

„Partijec, pa takle izdajalec! Fej!“ je pljunil nanj stražnik in obrnil ključ.

Zvečer so ga izpustili iz taborišča. Sam je odšel proti postaji. Veselil se je snidenja z domačimi. Vera v dobroto in pravičnost partije je v njem rasla z vsakim korakom. Hoja mu je bila lahka, kot bi šel vasovat.

Nekje pod trgom, na samotni cesti pod hribom, je počil strel...

Zavrnjeno spoznanje

Doma so Franceta vsak dan teže pričakovali. Pisma, ki ga je pisal pred odhodom, sicer niso dobili, a nekaj jim je reklo, da ga bo spomlad spet prignala nazaj. Še pozimi je bilo vsako njegovo pismo polno hrepenenja po domu. Še na misel ni nikomur prišlo, da fanta ne bo domov.

V nedeljo so se oglasili Kovačevi. Vsi so se pripeljali kot na žeganje. Da vidijo Franceta, so prišli. Pisal jim je, da bo v dveh dneh doma. Ker nihče ni nič povedal, so sami prišli, da vidijo, kako je z njim. Čeprav je socializem tudi nje precej zmedel, so vsi novi pojmi in zakoni padli, ko je šlo za sorodno kri.

Takoj so opazili, da so se Logarjevi pripravili kot za praznik. Zelo pa so se začudili, ko so zvedeli, da fanta še ni.

„Pisal nam je, da pride“, je rekla teta in vrgla pismo na mizo.

Vsak posebej ga je bral: Logar, žena in Tone. Drug za drugim so ga očložili brez besede, s tresočo roko. Logarca se je sesedla za mizo in si obrisala oči; Tone je zamotovilil čez dvorišče kot pijan.

„Čudno... Vsaj včeraj bi moral biti doma, če ga že do četrtega ni bilo,“ je dejal Kovač, da bi pregnal tesnobo, ki je davila vse od kraja.

„In zakaj domov ni nič pisal?“ je planila v vek Logarca.

Tolažil ni nihče, ker bi bilo nesmiselno. Pogovor se je zasukal okoli Franceta, a nihče ni rekel tistega, kar je mislil. Premalo so bili pripravljeni, da bi si mogli povedati resnico, ki bi jih ožigosala s krivdo in jih pahnila v sramoto. Te obsodbe so se bali; zato je bilo spoznanje še bolj grenko. Zadovoljili so se z mislijo, da je Franceta kdo pregovoril, in se je odločil za izselitev čez morje. Vedeli so, da sami sebi lažejo...

Pričakovanje se je vedno bolj mešalo z obupom in strahom. Vse po vrsti je oplazilo z razočaranjem. Tako so se gnali med revolucijo in prva leta po njej; zdaj so bili plačani, čeprav o tem nihče ni zinil besedice. Pogosto so pisali Francetu na njegov zadnji naslov, pa ni bilo nazaj ne pisma ne odgovora.

Čez tri tedne se je Logarca odpravila k Majarju. Majarca se je nekako prav v tistem času, ko bi moral France priti domov, vrnila iz Avstrije. S Francetom sta bila na istem vlaku. Tudi v zbiralni bazi na Jesenicah ga je še videla, čeprav je France ni spoznal. Ona je bila tega ve el a in se ni izdala, kajti o Logarjevih je slišala veliko... Videla je tudi, da so fanta takoj drugi večer izpustili. Ko je nekaj dni pozneje prišla domov, se je zelo začudila, ko je zvedela, da Logarjevega še ni. Ni pa niti z eno besedo izdala, da o njem kaj ve; vsaj njej se je zdelo, da ni nič rekla. Kaj bi se vtikala v stvari, ki ji niso šle prav nič v nos...

Ko je tedaj na vratih zagledala Logarco, se je zmedla. „Bog ve, po kakšnih potih je prišla!“ ji je takoj padlo v glavo. Ni ji zaupala. Ko pa je slišala kopico vprašanj o fantu in je videla njene objokane oči, se ji je ženska zasmilila.

„Kar sem videla na svoje oči, lahko povem“, je začela. „France je prišel na Jesenice takrat kot jaz. Bil je tudi v taborišču. Vašega so izpustili takoj drugi večer, jaz pa sem ostala tam še dva dni. Drugega ne vem...”

Logarca se je opotekla čez dvorišče. Ni se zahvalila; tudi poslovala se ni. V dne gubi upognjena se je vlekla za cesto kot senca. Majarca je samo čakala, da se bo sesedla in obstala. Žal ji je bilo, da ji je povedala resnico.

Doma je bilo še huje. Komaj je povedala, kaj je zvedela, je v hiši utihnilo kot v grobu. Vsi so vedeli, kaj to pomeni.

„Revolucija žre svoje lastne sinove!“ je nazadnje zahreščal Tone in udaril po mizi, da je nož na njej kar odskočil. Oče je srepo pogledal izpod čela. Ni čisto razumel, kaj je fant hotel s tem reči.

„Prekleto! Resnica je to... a Janez nam tega ni nikoli govoril!“ se je fant še naprej jezil v svoji žalosti.

„Pusti Janeza! Dolgo je že, kar je padel“, je zrasel oče, da bi ga pomiril in zavrnil.

„Res. Padel je. Zdaj je padel tudi France. Tisti so ga potolkli, katerim smo Janez in mi vsi pomagali priti na oblast. Naj hudič vzame vse skupaj!“ Zaloputnil je vrata in se umaknil na hlev, kjer se je zaril v seno.

Očetu je s temi besedami zamašil usta. Toliko resnice je bilo v njih, da ni upal ugovarjati. Ostale so kot odprta rana, ki je bolela vsak dan, a ni bilo nikogar, ki bi jo mogel ozdraviti.

Nesrečen lov

Po tistem pogovoru je nad Logarjevim obviselo nekaj neimenovane, ki je vedno grozilo, da se zvali nanje in jih pokonča. Vsi so čutili senco, ki jih je zagrinjala in se jim režala v obraz kot upodobljena huda. Radi bi se izmaknili vsemu, kar jim je namenjeno; radi bi izbrisali vsaj petnaest let življenja in s tem vse, kar so v tem času počeli. Ni bilo mogoče. Čakati so morali žetve in kazni za svoja dela. Treli so se pred mislijo, da temu ne bodo ušli, pa naj gredo še tako daleč.

To je bil črv, ki jih je razjedal. Po drugi strani pa niso imeli nikogar, ki bi jih razumel. Večina vasi se zanje že leta ni zmenila, ker so drugače mislili kot oni. Tistim, ki so nekdanj z njimi tužili, so se pa zdaj sami umaknili. Nikomur več niso zaupali. Ko je spregovorila kri, je bilo prijateljstva konec.

Dolgo so skušali pozabiti, da so jim prav komunisti ubili sina, pa ni bilo mogoče. Kri ni veda, ki odteče in se več ne vrne; kri zapusti madež, ki ga ne izbrišeta ne človek ne čas.

Stara dva sta se nazaj le vdala in otopela. Čeprav star človek bolj občuti udarec kot mlad, ju je le blažila misel, da te teže ne bosta nosila dolgo. Kaj bo po smrti, na to nista mislila; vsaj govorila nista o tem.

Drugače je prizadelo Toneta. Bil je kot garjava ovca. Na nobeni strani ni imel prijatelja. Zdelo se mu je, da ga vsi gledajo postrani, ali pa ga zasledujejo, da bi mu škodovali. Da bi se jim hlinil in klečepal za njimi, se mu ni dalo več. Franceta ni mogel pozabiti. Janezova smrt mu je bila razumljiva — padel je v revoluciji; toda France... Komu je kaj hudega storil? Najmanj tistim, ki so ga spravili s poti. Res nihče ne prizna, da so ga, a domači vedo, da ga ne bo več domov. To je tisto, kar najbolj boli, podžiga bratsko ljubezen in ne pusti, da bi Tone pljunil na njegov spomin.

Še najbolj sta se povezala z Jurčkovim Slavcem, ki je bil gozlni čuvaj. Tone se ni spraševal, zakaj mu je Jurčkov najbolj po volji; a vedel je, da ni hinavec. Brez skrbi je kakšno pikro rekel čez rdečo oblast, pa se mu ni bilo treba bati, da jo bo komu še gorko obesil na nos.

Dogovorila sta se, da bosta skupaj odhajala na lov, ko ga zakupniki odpro. Tone je imel s tem veliko veselje. Že prej je včasih rad skrivaj pogledal za kakšnim zajčkom, odkar se je pa kakor netopir zaletaval sem in tja je bil prijateljevega povabila še bolj vesel. Upal je, da bo v strastnih pogenih za divjadjo vsaj včasih pozabil, kako hudo je biti od vseh zavržen in brez upa sam nositi vso težo.

Za Martinovo nedeljo je bil oklican prvi pogon na zajce in srne. Lovci so se zbrali od vseh strani: iz Viča, Gorice, Brezovice in Dobrove. Iz mesta je prišla gospoda, ki je lovila samo za šport, dočim je marsikateremu deželnemu lovcu že vnaprej dišala zajčja pečenka. Za to nedeljo so se odločili največ zato, da so mladino odtrgali praznovanju farnega patrona. S tem so pokadili oblastnikom, ki so bili lačni in žejni takih poklonov. Že na zunaj se je videlo, da so uspeli; cele vasi so bile na nogah, ko se je oglasil lovski rog. Počile so puške in psi so levileče dvignili divjačino.

Lov je bil zelo obilen. Po logu je bilo zajcev kot malokatero leto. Vsak lovec je dobil svoj del. Zakupniki so odnesli tudi dve srni, kateri so izpodnesli v smrečju ob Curnovu.

Opoldne so se sešli v Gorjančevi gostilni, kjer so jim pripravili razkošno lovsko južino. To je bilo samo za lovce, gonjači so se do kože premočeni počasi raztepli na svoje domove.

Lovci so se zasedeli do srede popoldneva, potem pa je lovski rog zatrobil po ravnini proti Kozarjam. Gozdove nad vasmí, kamor se je zateklo veliko divjadi, je gospoda določila za naslednjo nedeljo.

Malo pred večerom je bilo po lovu. Vsi so se razšli, le otroci so se še vedno podili po cestah in imeli veliko povedati o nenavadnem dnevu, ko je pokalo med hišami in so padali zajci kar na dvoriščih.

Jurčkov je bil slabe volje. Zgodaj zjutraj je izpodbil srnjaka, a ga je moral dati zakupniku, da se je en postavljaj z njim. Taka je bila odločitev, a nezadovoljstvo je le zraslo v njem. Potem ves dan ni imel sreče, da bi dobil še kaj pod strel. Ko sta se zvečer s Tonetom vračala domov, je pred njima čez cesto skočila lisica.

„K Gradaščici se vrača“, je suho rekel Slavko, ki je vedel za vsako lisičino. Ustrelil je za njo in zgrešil. Visoko je poskakoval košati rep in se nazadnje izgubil med njivami.

„Ali pa se je pognala za zajcem“, je odgovoril Tone.

„Tudi lahko. Nocoj ti bodo zajci povsod preskakovali pot. Veš, zajec se v kolobarju vrača v svoje gnezdo.“

„Stopiva v hrib. Morda bova imela sama več sreče“, je namignil Tone.

Slavko ga je postrani pogledal in ustavil korak. „Težko bo brez pečenke po takemle dnevu. Nekaj sva tudi zaslužila...“

Zavila sta v drevje. Mračilo se je že. Tone je že v prvi grapi prepedil zajca in ga podrl.

Slavko se je hotel izkazati. Rad bi dobil kaj več. „Pojdiva čez hrib v Tomažinov graben“, je boječe ukazal in se podvzival v rob.

„Tam se rade drže srne!“ je veselo poprijel Tone.

Slavko ni odgovoril. V lica mu je planila kri. Obrnil se je proč, da bi skrnil lovski greh, kateremu se je vdal. Lovska prisega je itak prazna beseda, a vendarle ni hotel pokazati, da zaradi srn drvi v breg.

Vrh hriba se je ustavil in počakal Toneta, ki je prihajal iz grape.

„Tone! Ti počakaj tu na vrhu, jaz bom obšel rob in pognal iz doline. Pri studencu bo gotovo kaj. Ni vrag, da ne bi kaj padlo!“

Šla sta vsak po svojem. Kmalu je zacvilil pes in se pognal proti vrhu. Tone je slišal šumenje po listju, ki se mu je bližalo, potem se pa po nasprotnem bregu spet izgubilo v dolino. V tisto smrečje nad studencem so se umaknile, je vedel Tone. Zmagalo ga je. Počasi se je spustil proti zgornjemu robu smrekovega nasada in se tam prikril.

Prav tedaj je od spodnje strani pritípal Slavko. Postal je in poslušal. Tone je v mraku le nerazločno videl njegovo postavo. Vstal je in naredil korak proti drevesu, da bi se stisnil zanj.

Slavko je slišal šum. Prepričan, da je prijatelj na vrhu hriba, niti ni dobro pogledal, kaj se je bilo zganilo. Sprožil je in zadel v polno. Kroglja je šla Tonetu naravnost skozi srce; zakrilil je z rokami in se sesedel kot predrt meh... —

Čez nekaj minut je bil Slavko pri njem. Pričakoval je, da bo pobral srnjaka, a je namesto živali našel Toneta. Široko odprte oči so

očitale v temo. Slavko je v prvem strahu za kcrak odstopil. Puška mu je padla iz rok kot poleno. Šele potem se je sklonil k prijatelju, ki je drhtel v zadnjih krčih. Iz ust se mu je cedila kri. Počasi so se mu zapirale osteklenele oči.

Spreletel ga je strah pred mrličem. Sicer se ni čutil krivega, a vendarle ni vedel, kam naj se najprej obrne.

Kot stopen je utonil v dolino in nesrečo javil oblasti. Pridržali so ga, sami pa povedali Logarju, kaj se je zgodilo.

Logarca se je opotekla v sobo in se zvalila na posteljo. Logar pa se je prijel za podboje vrat in molčal. Ko so miličarji odšli, je prišel toliko k sebi, da se je premaknil. Verjel je, kar so mu povedali, pa še ni verjel, da je kaj takega mogoče. Brez misli je odšel za ljudmi, ki so hiteli na kraj nesreče.

Ko je zdravnik pregledal mrliča, da zadosti predpisom, so ga odpeljali domov in ga položili na mrtvaški oder. Oče ga ni mogel zapustiti, dokler je ležal v domači hiši. Buljil je v mrtvi obraz in momljaval nerazločne besede. Čutil se je krivega in je prosil odpuščanja, tiho, brez besede. Šele drugo noč, ko so vsi odšli, se je približal sinovi glavi. Pobožal ga je po mrzlih licih in stokal:

„Odpusti, Tone! Tvoje nesreče je kriv tudi moj greh... Se spomniš, kako smo drugim želeli smrti? Kletev se maščuje nad nami... Vsi se bomo sami pobili...”

Iz kamre je stopila žena. Vedel je, da ga je slišala. Tedaj ga ni bilo sram priznanja. Odleglo mu je, kakor da bi odložil težko breme. Zdelo se mu je, da še mrlič mirneje počiva v tesni rakvi... —

Poslednji udar

Logarjev dom je bil kot velika krsta. Stara dva sta samevala v njem in se presedala iz kota v kot. Po cele tedne ni bilo slišati besede. V vsaki najmanjši stvarci je ležal spomin, ki je budil trpljenje. Vse se je stekalo v tisti večer, ko so sloneli ob oknu in odhajajočim domobrancem želeli vse hudo. Uresničila se je grešna želja, toda od tedaj jih povsod zasleduje prekletstvo in z dolgimi rokami sega po njih.

Nekega večera sta spet sama sedela v hiši. Bila je noč. Le slutila sta drug drugega v temi. Še temnejša je bila njuna misel. Grozila je, da ju zdrobi s svojo neznansko močjo. Tedaj je iz kota dahnila Logarca, kot bi spregovoril strah:

„Janez. Kaj si mislil takrat...?“

„Kdaj?... Ko je Tone ležal na parah?...“

„Da“, se je oglasilo od peči.

Potem sta spet utihnili. Le ura na steni je enakomerno tiktakala, kakor da jima privoščila težko življenje.

„Vsi se bomo sami pobili“, je Logar vrgel v to tišino, da je zabelelo.

Iz drugega kota se je utrgal vzdih, ki je napolnil vso hišo.

„Le poglej na vrsto: Janez, Tilka, France, Tone... Ne vem, kdo

bo zdaj prvi: ti ali jaz, toda zapisano je, da gremo vsi. Ni bilo prav takrat... že veš, kdaj."

Drugi dan je bilo lepo vreme. Menda ni bilo gospodarja na vasi, ki se ni pripravil čediti po vrtu. Pognalo je tudi Logarja, čeprav mu je bilo za delo toliko kot za lanski sneg. V srcu mu je že zdavnaj obležala misel, da je vsako njegovo delo prazno. Spomlad mu je večala trpljenje; zato je brskal sem in tja, da se je zamotil. Dan mu je minil kot bi pogledal okrog sebe.

Ko je zvečer stopil v hišo, žene ni našel v kuhinji, čeprav je bil čas večerje. To ga ni posebno motilo, saj je bil zadnja leta navajen na večer nered. Zakoleštral je v hlev in nakrmil kravo, ki je samevala v zatohlem hlevu. Dobro uro se je zamudil.

Potem je spet stopil na dvorišče. V hiši še vedno ni bilo luči. Tedaj ga je zapelo v duši. Zakobalil je v hišo in kar v temi preiskal vse kote. Žene ni bilo nikjer. Prižgal je luč in je začel klicati od sobe do sobe. Od nikjer ni bilo glasu.

Nazadnje je odšel še v klet. Nečesa se je bal, ko je stopil na strme stopnice, ki so peljale iz kuhinje. Takoj je videl, da na dnu stopnic leži zveržena človeška postava, ki je z eno roko držala za stopnico.

Hitro je stopil do dna, da bi pomagal, če bi kaj mogel. Tedaj pa je zagledal veliko mlako krvi, v kateri je ležala njena glava. Na temenu je zevala dolga, široka rana. Telo je bilo belo in mrzlo kot led. Ni premišljeval, kaj bi se ji utegnilo zgoditi: ali jo je zadela kap, ali se ji je le spodrsnilo in je tako nesrečno padla, da se je ubila.

Leščerbo je postavil na stopnico. Od bolečine se mu je zmedlo. Opohtel se je in sedel poleg luči.

„Saj sem vedel; že dolgo sem vedel: vsi se bomo pobili...“, se je zarežal kot norec. „Samo jaz sem še ostal, pa tudi meni je usojeno.“

Nikogar ni klical na pomoč. Trezoč se je stopil čez dvorišče. Sam ni vedel za svoj korak. Nemirno je pogledal okrog sebe, prasn timerko in jo vrgel v steljo, kot bi pljunil v travo. Potem je kot tat odvihral v hišo. Hudobno je poškilil skozi okno. Ogenj je obližnil hlev in že sijal v podstrešje.

„Ooo, kako lepo gori!“ se je zakrohotal.

V glavi mu je bučalo kot vihar. Brez misli je odpel pas, naredil zanko in se sede obesil na kljuko pri vežnih vratih.

*

Prihiteli so gasilci. Za njimi se je zgrnilo pol vasi; nekateri, da bi pomagali, drugi, da so videli ogenj od blizu.

Od Logarjeve domačije je ostalo samo zidovje. Ožgani trami so moleli med drevje in okna so črno gledala na cesto, kot da je za njimi vstal velik, neodpustljiv greh. Najbolj čudno pa je bilo, da se zublji niso prijeli ne Logarja ne njegove žene. Oba so našli nedotaknjena, kot zgovorno znamenje kazni, ki je zadela Logarjev rod.

Nihče ni sodil in obsojal, kajti božja sodba je bila izrečena in izpolnjena. Ljudje so se tiho razšli v noč z nekim čudnim strahom v dušah, zavedajoč se bližine božje.

Kar je od Logarjevega grunta ostalo, je pobrala država. Ruševin se ne dotakne, ker se nihče ne poteguje zanje. V njih živi skrivnosten strah, ki se ga vsi boje. Tiho obsoja vse, ki hočejo ustvariti človeško družbo brez Boga.

Ljudje počasi hodijo mimo in se s ceste ozirajo na razpadlo zidovje. Pred očmi jim vstaja dolga Logarjeva zgodovina... Pogorišča pa jim pripoveduje resnico o krivdi in kazni, ki ni nikjer zapisana...

KONEC

—em

KAKO DOLGO ŠE...?

Iz spodnjega dopisa naj potegnejo potrebne zaključke predvsem tisti, ki nas sprašujejo, zakaj vedno toliko pišemo o preteklosti. — Op. ur.

Pred 21 leti je nad 10 tisoč Slovencev končalo v kraških jamah, čeprav so se borili za resnico in pravico. Toda morali so pasti, ker je imela pravica zavezane oči; padli so, ker je tako velevala kupčija, sklenjena na konferencah velikih. Ta **veliki umor** je bil napravljen po točno določenih načrtih in v največji tajni. Morilci so bili prepričani, da bo pred tem dejanjem zgodovina imela za vedno zabrisane oči...

Preteklo je desetletje, pretekli sta dve. O zločinu doma ne govorijo nič več in tudi veliki svet ne sprašuje po njem; toda glasovi med svobodnimi Slovenci so se dvignili in terjajo odgovor za ta zločin.

Komunistični mogotci še danes niso pripravljeni razpravljati; na drugi strani pa govorijo o sožitju in pozabljenju. Da, celo izgovarjajo se, da je med revolucijo bilo marsikaj mogoče, nad čemer „oblast“ ni imela kontrole. Toda kot na eni strani govorijo o pozabljenju in sožitju, na drugi strani trisijo v svet še vedno iste laži; to je: pobiti junaki so bili zločinci in zato so morali umreti.

Prijatelj, prisluhni in dobro analiziraj vse mahinacije današnjih oblastnikov v domovini, pa boš spoznal, da se niso spremenili za las. Nov čas, nove krize in zasovraženo gospodarstvo jim diktirajo spremembo taktike do zapada, toda v svojih srcih so ostali isti; — so volkovi v ovčjih oblačilih.

Pred kratkim je izšla v New Yorku in Torontu obširna, dokumentarna knjiga, ki jo je napisal John Toland in ji dal naslov „The last 100 Days“ (Zadnjih sto dni). V tem delu pisatelj opisuje dogodke v Evropi, ki so se vršili v zadnjih 100 dneh 2. svetovne vojne.

Zelo obširno je to delo in polno virov in dokumentov. Knjiga sama za

ras morda nima toliko pomena v celoti; toda en del se tiče tudi naše ožje domovine. V tem delu, pisec opisuje, kako je prišlo do državljanske vojne pri nas in karaterizira tako Tita, kot Mihajloviča in njegove pristaše.

Ko človek bere ta popis, se nehoče zgrozi in vpraša: „Kako dolgo se bo krivica prevladovala nad resnico in pravico?“ Ta opis napravi iz Tita enega največjih junakov, človeka, ki se je edini boril za svobodo jugoslovanskih narodov, med tem ko Mihajloviča prikaže kot primitivca in pustolovca. Partizanske koljaške pesmi prisoja četnikom in dokazuje, da je Tito že v tistih letih bil tako nacionalno zaveden, da se je upal osebno nasprotovati Stalinovim načrtom in mu osebno, ob priliki obiska v Moskvi leta 1944, povedal, da on ne dela prav. Skratka, prvak med junaki je bil ta mož po smislu tega sestavka.

Sestavek je zapisan prav tako, kot so o revoluciji dosedaj pisali komunistični pisci doma. Ko pogledaš na vire, iz katerih je pisec črpal te modre podatke, pa postane vse jasno. Vse podatke je dobil iz levičarskih rok, kot od brigadirja McLeana, od partizanov in pa iz uradnih komunističnih virov.

Res je, da mi nimamo veliko zapisanega o medvojni dobi; toda avtor knjige bi moral vedeti, kaj je verodostojno in kaj ni, in se potruditi, da zapiše in citira vsaj tiste vire, ki so dosegljivi izven komunistične države.

Avtor je prepotoval 23 držav v nabirkah gradiva za to delo, prelistaval tisoče virov, tudi takih, ki pišejo zelo kritično o komunističnih mahinacijah zadnje leto vojne in takoj po vojni. Za Poljake se je potrudil, da je citiral vse spise svobodnih Poljakov, kot: gen. B. Komorowskega, gen. W. Andersa, S. Mikolajczyka, itd. Za nas pa se je omejil na gozdnega maršala in njegovo družbo.

Pri vsem tem pa pisec ponovno poudarja, da je skušal pisati z razumom, objektivno brez kakih subjektivnih primesi ali sentimentalnosti. To delo kot številna druga dela nas opozarjajo, da je skrajen čas, da združimo svoje sile in s skupnimi močmi zapišemo našo preteklost ter pokažemo svetu resnico, pokažemo da so bili komunisti tisti, ki so uničili naš narod in ga „osvobodili“ vsega, kar je nekoč bilo narodu sveto. Tako delo je potrebno. Biti pa mora skrbno pripravljeno in resnično objektivno, znanstveno obdelano, ako hočemo, da ga bodo bodoči pisci uporabljali kot vir podatkov iz prve roke. Ako bomo drugače ravnali ali nekaj zapisali s propagandnega stališča, potem bo še naprej krivica imela prednost pred resnico in zločin bo še vedno sprejet kot nujno zlo revolucionarne dobe. Ta zločin je bil dobro premišljen in s satansko natančnostjo izveden; zato tu ni govora o kakih revolucionarni dobi. Izgovorov ni in jih ne bo.

Odgovornost je sedaj na nas, kajti mrtvi ne morejo govoriti, oni so svoj boj dokončali.

Laž in krivica se skrivnostno širita dalje in se bosta širila, ker sta delo hudiča. Drugače pač biti ne more; tega ne bodo spremenile ne lepa vabila mogotcev, ne ponujanje rok v sožitje.

Na nas pa je, da si resno izprašamo vest: kako dolgo še...?

NAŠ DIALOG

Mnogo je nasvetov, člankov in debat o tem, da se mora emigracija približati domovini in z razgovori — dialogi premostiti preteklost ter navezati tesnejše vezi. Zdi se, da je po 20 letih resnično čas, da trezno analiziramo tako našo preteklost kot sedanost, pa tudi nasvete vseh zagovornikov zблиževanja.

Zakaj smo pred leti zapustili domovino? Odšli smo v svet zato, ker se nismo strinjali s komunizmom in ker smo hoteli v svobodi delovati za osvoboditev naše domovine. Tega stališča prav gotovo nismo spremenili; vsaj v bistvu ne. Morda naša aktivnost ni ravno na taki stopnji, kot bi bilo želeli, in zato tudi uspehi niso zadostni; toda načelno stališče smo prav gotovo ohranili. Kot nekoč, tako še danes ljubimo našo domovino in nam ni vseeno, če je domovina še vedno v suženjstvu.

Tiranija „novega razreda“ nima kaj posebnega pokazati. Ne prizna, da je po vojni pomorila na desettisoče najboljših Slovencev, narod pa vklenila v v največje suženjstvo moderne dobe. Komunistični režim je s svojimi ekonomskimi eksperimenti, ki jih vodijo nestrokovnjaki — toda „zgrajeni“ partijci, ustvaril kaos, iz katerega ni izhoda, četudi romajo milijarde dolarjev v pomoč zavoženemu gospodarstvu. Nikakega znaka ni o ekonomski svobodi. Če pa take svobode ni, potem ni nobene, ker je svoboda nedeljiva. Na oblasti so po veliki večini še vedno komunistični hostni aristokratje in ti hočejo na oblasti ostati za vsako ceno. Ta cena pa je liberalizacija režima na zunaj, ki gre do take mere, da nevedni resnično mislijo, da gre tu za nekak prehod iz tiranije v svobodo.

Idej se menjati ne da, še manj pa s takimi, ki imajo svoj izvor v dialektičnem materializmu. Vsi, ki smo komunizem občutili na svoji lastni koži, nimamo prav nobenega smisla za kakršnekoli dialoge s predstavniki novega razreda.

Kategorično tudi odklanjamo vsak njihov namig, da bi preko preteklosti napravili križ. Ni strokovnjakov, ki bi bili v stanju zgraditi most preko prepada, ki so ga komunisti izkopali v letih revolucije in po njej. Tako stanje bo vse do tedaj, dokler bodo na oblasti krvniki slovenskega naroda, in dokler bo vsak tudi najmanjši duh po svobodi zatiran. Sočustvujemo pa z narodom in posebno še z današnjo mladino doma, katero hočejo komunisti zastrupljati s svojimi lažmi in propagando o osvobodilni fronti. S to mladino pa z veseljem vsak čas sprejemamo dialog o problemih preteklosti in sedanosti v domovini in izven nje.

Vsem, ki nas zaradi tega stališča obsojajo, pa svetujemo, da listajo po grmadah komunistične propagande, za katero bi oblastniki radi skrili svoje zločine in polomije. Po njihovih delih jih boste spoznali. Spoznali boste, da je doma samo ena bistvena sprememba; ta pa je, da je narod vsak dan ubožnejši in vsak dan bolj otopel.

Vsak, ki ima danes priliko pregledovati komunistično literaturo, se ne hote vpraša; kako dolgo še mislite zastrupljati narod z lažmi in potvarjati

zgodovino? Knjiga „Sv. Urh“, v kateri je „tovarišica“ Podbevškova zapisala vse nemogoče zločine slovenskega klera, je tipičen dokaz takega povtvarjanja. Svetujemo tej navdušeni „tovarišici“, da gre v teharsko hosto in v Kočevski rog in potem zapiše, kaj je našla tam. Kadar bo tako storila in iskala resnico, tedaj smo celo z njo pripravljeni na dialog.

Sloenci v svobodnem svetu ljubimo svojo rodno grudo in naše zati-rane brate in sestre doma. V naših srcih ni maščevanja, toda pozabljenja tudi ne. Zahtevamo pravico in vedno bomo terjali resnico in odgovor za zločine. Še več terjali bomo svobodo za naš trpeči in zaslužnjeni narod.

To je naš dialog in naš odgovor tistim, ki govore o zblizanju.

J. Š.

Trst marca 1946

Izstopil sem na postaji.

Naglo sem preletel z očmi množico. Žene in dekleta s Krasa in Vipavske doline. Nekdo me potegne za rokav. Bil je znanec iz Vipavske doline. „Hitro za menoj.“ Podvzivala sva korake. Prečkala sva nekaj ulic in se znašla v veliki gostilniški sobi. „Počakaj, ako niso šli za nama.“ Znanec je ogledoval za vrati skozi šipo po ulici. Usedla sva se v kot sobe. „Bilo je najmanj pol ducata oznovcev na postaji. Čakajo kot hijene na svoje žrtve,“ mi je dopovedoval.

„Kako je v Italiji?“

„Čakamo.“

„In tu v Trstu?“

„Komedija. Titovci vprizarjajo demonstracijo. Lahy dvigajo glave.“

„Jugoslovanska Titova vojska ne sme več z orožjem v Trst. Zvečer ti pokazem Trst; sedaj pojdi počivat!“

Peljal me je v malo sobico. — Izdajstvo, prevara, umori — koliko mrtvih — koliko ljudi izgine. V čigavem imenu? V imenu svobode? Pravica z zavezanimi očmi steguje tehtnico. Pretežka je na eni strani!

Spomnil sem se dve leti nazaj.

Junija meseca 1944.

Po tržaških ulicah so korakale čete slovenskih domobrancev z vežbanja. Stal sem na pločniku med množico in poslušal: „Dom braniti, domobranci naš prelep je vzor!“ Četa za četo v kaki uniformah. Zagoreli fantje so strumno korakali. Poleg mene je temnopolti južnjak glasno izrazil: „Glejte, kako shiavi dvigajo glave!“ „Tiho,“ sem ga grozeče pogledal, nakar se je izmuznil dalje v množico.

Po ulicah Trsta, tistega Trsta, v katerem so Italijani leta 1910 po govoru dr. Ribarja v dvorani mestne hiše v slovenskem jeziku, zahtevali, da se stane dvorane zaradi govora prebelijo, po ulicah istega Trsta je órila slovenska pesem in se prelivala do morja v sinje valove: „Da re stró ga nam viharji, ne sežgó svetov požarji!“ — Stotnik Fajdiga je ponosno korakal na čelu čet s slovensko zastavo.

Mesec dni pozneje se je vse razbilo. Sramotna pogodba med nemškim

SS generalom slovenskega porekla Globočnikom na eni strani in Izvršilnim odborom OF na Primorskem (med drugimi pisatelj Bevk in dr. Vilfan), katero so zalili z briškim vinom in proti jutru složno še zapeli „Hej Slovenci“, je bila na drugi strani naperjena proti prodiranju Slovenskega domobranstva na Primorskem, katero je postopoma izrivalo italijansko oblast iz slovenskih krajev, upostavljalo slovensko oblast, šole in javno upravo.

Zgodovina bo izrekla dokončno sodbo ljudem, kateri so se v svojih ambicijskih načrtih posluževali vseh mogočih in nemogočih metod.

Bili smo priče pogajanj med Nemci in partizani — bili smo priče razbitja Črnega vrha od strani partizanskih edinic, kjer je padlo preko 80 hrabrih slovenskih primorskih fantov s poročnikom Jakošem na čelu. Pozneje je prišel bataljon Nemcev in tam čital do konca vojne, ne da bi sprožili partizani nanje en sam strel.

Bili smo priče dejanja stotnika Mehleta (pozneje komandanta polka slovenske vojske na Koroškem v Vetrinju), kateri bi moral s svojim bataljonom iz Ilirske Bistrice zasesti Črni vrh pred Božičem 1944, pa mu Nemci niso hoteli izročiti težkega orožja.

„Fantje, dovolj je en Črn vrh,“ je rekel fantom in razpustil bataljon, nakar so Nemci njega in druge oficirje zaprli.

Težki so spomini.

Težki v premlevanju dogodkov, katere bo skozi drobno sito zgodovina prerešetal čas. V tistih viharjih dnevih, ko veliko ljudi ni vedelo ne kod, ne kam, so v družbi Gorenjskih domobrancev, štajerske ilegale in Slovenskih domobrancev tudi primorski fantje krenili z ramo ob rami v novo pot s slovensko zastavo na čelu in pesmijo na ustih.

Veliko jih je padlo kot kraški borci; v jame; koš so padali v kočevskih gozdovih, so padali v Tolminskih grapah, v Trnovskih gozdovih, v kamenitih kraških brinjevih gričih...

Kot sinji galebi stremé iz ležišča na žarke novega, svobodnega sonca...

Ameriški vojaki v beretkah

Komunistične revolucije na Srednjem vzhodu in drugod so privedle ameriško vojaško vodstvo do odločitve, da izuri posebne oddelke, ki naj bi pomagali redni vojski v borbah proti komunističnim gverilcem. Te specializirane enote z zelenimi beretkami se baje sisajno obnesejo v revoluciji v Vietnamu. Najmanjša enota šteje 12 mož; med njimi dva častnika. Borci teh enot so sijajno izurjeni za vse mogoče naloge: od radiotelegrafistov, minerjev in padalcev do kirurgov. Toda njihova glavna naloga je sodelovati z domačini v njihovi borbi proti komunistom. Člani teh enot navadno hodijo na sovražno ozemlje, delajo zasede ter izvršujejo druge akcije informativnega in ofenzivnega značaja. Povprečna starost v teh enotah je 30 let. Deset procentov teh borcev je iz vrst naturaliziranih državljanov, ostali pa so potomci priseljencev. Kjerkoli nastopajo, je vsaj nekaj teh vojakov podobnih domačinom ter znajo tudi njihov jezik.

1.

Domobranci: kje so vaše strnjene udarne vial,
moč, ki zloma ne pozna?
Kdo ve kod
z vami pleše bes zablod!
Kje so vaše brzostrelke, bombe, borbeni vaš plamen
z zublji zvestega srca?
Kdo je vaš
razorožil v mrtev čas?
Kje so zmage vaših bojev, vaša pesem, vrisk otmčen
z jasnim brizgom do neba,
ki kot žar
živ nas je razvnel vsekdar?
Oh, zakaj ste v led zagrebli naših upov zlate brste
z muko križanih željā,
da vezi
sužnosti nam strete vi?
Ali res zagon vaš zvezal je prevare pas nesramen,
ki s pravico se igra
kot ves svet
bil bi v zanko zla ujet?
O, vi Kristusovi bratje — borci s križi preko ramen,
z roso skrivnih solzā:
kdo v pohod
bojni krene vaš sprevod?
Ali ste res bridke žrtve tajnih in usodnih znamenj
v tem meddobju brez Boga,
ko čemé
knez v svoj jarem vklepa vse?
Vi, ki padli ste v jekleno trde bratomorne prste,
v past nasilja in gorjā,
ko račun
silnih pal je v zla tolmun:
ali res so naša gozdna brezna vaše strašne krste
strtih udov in duha,
kraj grozot
mučeniških vsepovsod?
Ali res so vaša hladna trupla skrila prst in kamen
in za vas k nam ni cesta
nikdar več,
ker vas je pokosil meč?
Vi, ki je funaštvo vaših silnih bojev zamolčano
pred pravičniki svetā,

kot bi v strah
 bil jīm še vas grobni mah:
 kaj so res moči prevrata bile bolj od vaših čvrste?
 Joj, kako se vse vzlā
 v tisoč zank,
 slutenj, dvomov, njih ugank!
 Mar je res krdela vaša v srdcu zlomil brat ko trste,
 kadar veter zadivjā
 ter sprostī
 v vihro zvezane moči
 in je vse na veke vekov brez vstajenja pokopano?

2.

Ne, nikdār!
 V krdelih vaših spijo nove božje sile!
 Vaša vera, duh in kri:
 vse v zaklad
 zbrano je za svet prevrat!
 Ko jih sproži reka časa, v novem se sprostite zaletu
 skozi mesta in vasi!
 Boj na roj
 vsipal svoj pogum bo v boj!
 Moč nasilja bo pod njimi padla, zlomljena v trepetu
 kot bodalo brez osti,
 ki ni v kvar
 več nikomur — in ne mar!
 Tisti dan fanfare vaše bodo **nov čas** oznamile,
 nov red za bolj varne dni!
 Tistikrat,
 ko bo bratu brat res brat,
 bodo dela vaših vrst razlika slavo po vsem svetu,
 koder Kristus še živi,
 koder Knez
 src še On je ter njih vez!
 Tisti dan bo blagoslovil roke delavcu in kmetu,
 njune žuljave dlani,
 pačal trud
 njun pravično brez zamud
 in moža povrnil ženi in dal ženinu dekleta
 ter obrisal iz oči
 sled solzā,
 senco rajnega gorjā!
 Tisti dan zastave vaše bodo se v prostost razvile,
 v žito dobo brez vezi,
 ko bo vsak
 res na svojem svobodnjak,

ter oblast nad našim rodом, vašim trumam izročile,
 da vaš zbor nad njim bedi
 za naprej
 v vzvišeni dolžnosti tej!
 Tisti dan bo zablestel naš narod v vaših zmag lesketu
 v šir in dlj na vse strani,
 koder še
 v srcih čut časti cvetě!
 Oj ve muke muke odrešilne. Bolj ko ste grenké, krvave,
 bolj ko cvetje ran skeli,
 bolj ko plug
 zla bo rezal brezde muk;
 bolj ko ustnice so naše iz kozarcev vaših pile
 žolč in vino brez slasti,
 bolj ko slan
 kruh nam bil je v hrano dan;
 bolj ko so obilne vaše srage bojne nas krstile:
 več je zdravja in moči,
 bolj krepek
 je naš kočar in zemljak,
 prej privedle bodo nas v vek složnih tvornih sil in slave!

II.

1.

Bratje, slavni borci, skriti zbori naših mrtvih straž
 zoper laž
 naše dobe,
 zmes tovaristva in zlobe:
 ali še gorite, da v boj planete po nove rtane,
 v bitki vžgane,
 kot kri rdeče,
 zmago in prostost rodeče?
 Ali že so vaše vrste v nove bojne polke zbrane,
 v boj poslane
 na povelje
 naroda ter naše želje?
 Ali še je vrezan up slovenskih src na vaš rováš,
 čist, brez vraž
 zlih prerokov,
 njihovih slepilnih zvokov?
 Ali že so vašim rokam strojnice in bombe dane,
 hrabrim znane,
 da prevaro
 zrušite z nje zlobo staro?

Ali že pod Triglavom iz sna budi se velikaš
kralj Matjaž
z vojsko spečo
v vašo zmago, našo srečo?

2.

Ali še vas žar razgadnja, brukniti v boj vso srčnost
za prostost,
varnost, vero
z zvrhano, nam dano mero?
Ali v srcih zreli ste za nove rane, bolečine,
njih globine
žive, plodne
za sejavce domorodne?
Ali še vas vžiga slava, veličina domovine —
brez tujine,
nje oklepa
kot davečega precepa?
Ali pa ste pod zelenimi šotori naših host
kot bridkost
še dekletu
s sanjami o lepšem svetu?
Ali že uzrli sonca soj ste skoz teh dni temine,
čar sinjine
za zastorom
nje kot za predrtim tvorom?
Ali vaše vrste bodo v vek svobode rešnji most,
nam v radost,
odrešitev
v našo polno dozoritev?

3.

Ta okrutni čas kot rabelj zvezal vaše je pesti,
njih moči
klene, zrele,
da bi varnost nam spočele!
Toda kri soborcev naših ni zaman za narod vrela,
tla pordela,
najsi trnje
še prerasča njeno zrnje!
Zlijte se v udarne vrste, v silna borbena krdela,
čvrsta, cela
in pogumna,
ki v pohodu bojnem strumna
zbo zablod sesipajo v pepel, ko njih moč skozi kri

Janez Hren – odvetnik

Moža čaka v življenju četvero bitnih dolžnosti: da osnuje dom;
da zarodi sina; da zasadi drevo; da napiše knjigo.

(Stara perzijska modrost)

Tabor čuti dolžnost, da se spomni svojega člana g. Janeza Hrena, ki je decembra 1966 promoviral na buenosaireski univerzi za doktorja prava in sociálnih ved.

Rodil se je v Ljubljani leta 1932, živel pa je na Vrhniki pri družini. Že zgodaj je Janez pokazal zanimanje za učenje, zato se je vpisal na realno gimnazijo in tam študiral vse do prihoda komunistov na oblast v Sloveniji. Zapustil je dom s svojo materjo in sesticama in odšel v veliki, nepoznani svet, kamor komunistična roka ni segala. Že med samo revolucijo doma mu je umrl oče, zato mu je bilo življenje v tujini še težje. Prebil je tri leta begunskega življenja v Italiji. Leta 1948 se je odselil v Argentino in se nastanil v San Martinu, kjer živi še danes.

Težko je postati nekaj v tujini! Zlasti še, kadar se mora človek boriti za vsakdanji kruh. Janez pa je premagal vse zapreke in došel na cilj. Zato smo ponosni nanj, kakor je upravičeno vesela tudi njegova mati, gospa Frančiška, ki ima v hči kar dva odvetnika: Hčerko gđc. Veroniko in sedaj Janeza.

Janez! Vedno si našel čas za dobro slovenske skupnosti. Udeleževal si se pri cerkvenem pevskem zboru v San Martinu, bil dvakratni prednik slov. fantovske zveze (S.F.Z. San Martín), pa celo na odru slov. prosvete tu v Bs. Airesu si se udeleževal. Vse to potrjuje prisotnost Sloveca, ki ne toži, ampak dela!

Zato Ti "TABOR" želi sreče in uspeha na tvoji novi življenjski poti, da bi nikoli ne pozabil na svoj narod, ki je žrtvoval veliko krvi za lepše čase naše drage domovine.

Bog Te živi!

*v boj črvi
čez vse prage
zlih zaprek v vrh svoje zmage,
da oteta domovina bo naprestol slave sela
ter prejela
kot kraljica.
nam vsem blaga vladarica,
žezlo, ki ga priborili, položili ji v dlani
boste vi,
nje sinovi
zvesti z vsemi blagoslovi! — —*

Milan nas je obiskal

Milan bo prišel iz ZDA, so dejali številni soborci, znanci in prijatelji. Prišel je med nas v Argentino dne 21. decembra leta 1966.

Nič se ni izpremenil; zdrav in nasmejan je kot vedno. Novica o njegovem prihodu se je hitro širila po naseljih Velikega Buenos Airesa, kjer prebivamo Slovenci. Prišel je soborec junak Milan Zajec, predsednik DSPB TABORA ter obenem načelnik inštoimenskega društva v Clevelandu (ZDA).

Milan Zajec, slovenski domobranski junak, kateremu je pred trindvajsetmi leti uspelo priti iz množičnega groba v kočevskem Rogu zopet na površje zemlje, da priča o krvavem zločinu, storjenim nad vojsko slov. domobrancev.

Kako Ti gre Milan? Kaj nam poveš o sebi in svojih rojakih iz Clevelanda, Kanade in drugod? Vsa ta vprašanja, s katerimi ga obsipamo, prijatelji ter znanci. Vsi hkrati hočemo pozdraviti v naši sredi dragega gosta. Saj je minulo že deset let, odkar si nas zapustil in se preselil na sever. ZSPB TABOR, je v Tebe položil zaupanje, da predseduješ naši organizaciji, ki je ena sama velika slovenska družina, vezana na preteklost in polna upanja v bodočnost.

Prišel si med nas v Argentino! V nedeljo za Novo leto smo se zbrali Slovenci od blizu in daleč, da smo slišali Tvojo besedo, ki nam je pojasnila vse, česar nismo razumeli ob filmu, ki predstavlja tamošnjo žalno komeemoracijo za pomorjene domobrance, na lepi in mogočni pristavi Slovencev v Clevelandu. Zares nekaj veličastnega ste pokazali slov. protikomunisti, ko ste se zbrali v velikem številu za počastitev oaih, ki so položili na oltar domovine svoja mlada življenja. Po poti, ki vodi h kapelici, prikoraka s pesmijo na ustih četa preživelih slov. domobrancev. Stisnilo nas je v grlu, ko smo jih čuli. Tudi doma je nešteto krat zaorila žez polja in gričke pesem naših vrlih mladcev. Vsa ljudska srca so pozdravila njih bojno melodijo. Tedaj smo mislili, da nam bo ona zopet vrnila mir. Umazana mednarodna politika pa nam je povzročila solze in kri.

Po končani predstavi smo se zbrali okrog miz in govorili o vsem, kar smo videli in slišali. Medtem pa je Milan naredil nekaj posnetkov, da jih ponese rojakom v ZDA.

Brž so potekali dnevi soborca Milana med nami. Moral se je vrniti domov. Tik pred odhodom v četrtek dne 5.1.1967, je bila seja konzorcija Tabor. Ob tej priložnosti smo posneli na trak naše najtoplejše pozdrave bratski organizaciji Tabor v Severni Ameriki.

Za slovo smo se zbrali na velikem mednarodnem letališču Ezeiza kljub veliki vročini, ki pa je nismo čutili, ko smo se poslavljali od Tebe.

Zbogom Milan! Pozdravi nam soborce, znanke in prijatelje!

Milan je utrujen, pa vendar podaja svojo desnico vsem, ki smo ob njem.

Na spominski prireditvi v Clevelandu je gospod Zdravko Novak orisal življenje in pomen generala Leona Rupnika, ustanovitelja Slovenskega domobranstva

Iz terase na letališču je borec lovil na filmski trak vso to veliko družino, ki je hotela izkazati pozornost prijatelju Milanu. Že stopa po mostičku na letalo; pomaha nam v slovo. Mi vsi pa mu želimo srečno, srečno pot in topio snidenje z rojaki v Clevelandu.

20-letnica smrti gen. Rupnika v Clevelandu

Clevelandsko Društvo SPB „Tabor“, je v letošnji jeseni dostojno počastilo spomin generala Leona Rupnika, ustanovitelja Slovenskega Domobranstva.

Vsled občnega zbora ZDSPB v Torontu, 4. septembra t. l., ni bilo mogoče še v Clevelandu izpeljati spominsko proslavo za pokojnim generalom, pač pa je bila 11. septembra v Collinwoodu brana sv. maša za pokoj njegove duše. V nedeljo 13. novembra, pa se je v Slovenskem domu na Holmes Avenue vršila spominska komemoracija.

Zvoki trobente so navzoče pozvali k počastitvi pokojnika, katerega slika v nadnaravni velikosti, je stala na primerno okrašenem odru. Ga. Pogachnikova je nato v spremstvu dveh malčkov v narodni noši, pred sliko položila šopek dvajsetih rdečih, slovenskih nageljev. Zatem je Ivan Jakomin prebral oporoko pokojnega generala, gdč. Hočevarjeva pa je recitirala generalu posvečeno pesem Marjana Jakopiča.

Glavni govor prireditve je imel g. Zdravko Novak, za njim pa sta z odlomkom iz „Tabora“ in recitacijo, nastopila še gg. Ivan Hauptman in Milan Dolinar. Celoten program je bil povezan s primerno glasbo. S plošče pevskega zbora Korotan je zadonela Gallusova „Glejte, kako umira pravičnik“, koračnica generala Rupnika pa je zaključila konmemoracijo.

TORONTO

Na rednem občnem zboru DSPB—Tabor — Toronto, Kanada, je bil izvoljen odbor, ki ga vodi predsednik Stane Pleško, tajnik Marjan Novak in blagajnik Ignac Meglič.

NIAGARA

Na občnem zboru DSPB—Tabor Niagara je bil za predsednika izvoljen Jože Cerar, za tajnika pa Ivan Palčič.

CLEVELAND

DSPB—Tabor v Clevelandu je imel svoj letni občni zbor v soboto 19. novembra 1966. Novi odbor društva je naslednji: Predsednik Milan Zajec, podpredsednik Franc Dejak, tajnik Hinko Zupančič, blagajnik Znidaršič Janez; odborniki: Franc Kastigar, Jože Arko in Jože Jakoš; nadzorni odbor: Ivan Hočevar, Jože Lekan in Franc Urankar.

ZDSPB TABOR

Trenutno najvažnejše delo naše organizacije je akcija zgodovinskega referata. Prosimo, da izpolnite in vrnete vprašalne pole čimprej ter da odgovarjate tudi na vsa vprašanja, ki jih boste morda prejeli.

Material, nabran v tej akciji, bo služil kot temelj nekemu bodočemu prikazu slovenske revolucije. Samo Vi, borci, lahko nudite te informacije, zato ne odlašajte z odgovorom!

Ena sama oseba je v domovini napisala preko 600 strani obsegajočo knjigo „Sveti Urh“, v kateri je nakopičila laži in domneve o delovanju takojšnje domobranske posadke.

Kdaj se bomo zganili mi in poskrbeli, da bo zgodovini ohranjena tudi resnica o dogodkih med revolucijo in o zločinih, zagrešenih nad slovenskim protikomunističnim prebivalstvom in nad slovenskim domobranstvom.

BORCI! NA DAN! NAŠ GLAS SE MORA SLISATI V SVETU!

BUENOS AIRES

Osebnе novice

Invalid Anton Petkovšek je hudo obolel in mu želimo čim hitreje ozdravitve.

Jože Štefanič iz Tortuguitas je bil operiran ter se mu stanje hitro popravlja. Tudi njemu želimo, da bi čimprej ozdravel.

„Tabor“ se tudi pridružuje čestitkam, ki sta jih ob priliki svoje srebrne poroke prejela gospod Jože Avguštin in gospa Vida.

Pariz, nov. 1966

Moj muž... dao je odmah nalog svojoj banci, da Vam pošalje deset (10) dolara na ime zaostale pretplate, a ostanak neka služi kao pretplata za iduću godinu.

Moj muž je već duže vremena težak bolestinik, ali uvek sa interesovanjem prati Vaš list, koji veoma ceni.

S pozdravom

M. Cvetković

(Scproga biv. jugosl. min. pred.
Dragiše Cvetkovića. — Op. ur)

Sao Paulo, sept. 1966

Gospod Ceglar ki ga smatramo tu kot našega voditelja, mi je rekel, da je v Taboru izšel članek s sliko mojega moža. Revijo še nisem dobila v roke, ampak smatram za dolžnost, da se Vam zahvalim za pažnjo, ki jo list posveča mojemu pokojnemu možu. Odkrito povedano, on je zaslužil te vrstice, ker je neizmerno ljubil našo lepo Slovenijo, čeprav ni bil rojen tam. Ljubil jo je tako, da je popolnoma pozabil, da ni bil rojen tam.

Lahko rečemo, da je bil prvi, ki je začel že v Ljubljani odprano gibanje, pa bil zadnji ki je zapustil to sveto zemljico našo. Bil je idealist do zadnjega in poštenjak — ponos našega naroda. Ni se prodal — svojo zemljo je branil, ker je bil prisiljen od svojih lastnih bratov in se uprl proti vsemu, kar jemlje svobodo in častno življenje.

Bog nam ga je vzel. Zapustil nas je v neizmerni žalosti, same, brez sorodnikov. Toda s svojim pridnim delom nam je zapustil skromno pokopnino, s katero računam...

Prosim, izročite moje pozdrave g. Evgenu Rupniku in soprogi, g. Vuku Rupniku in soprogi, gospej Olgi, soprogi pok. Prezidenta Rupnika in gospej Kociprovi. Enako se zahvaljujem g. Ivanu Korošcu za ljubeznive pozdrave, ki mi jih je poslal v pismu g. Ceglarju. Sem prijetno ganjena zaradi razumevanja v težkih trenutkih našega življenja.

Če bi Vas zanimalo kaj več o mojem možu, sem Vam na uslugi.

Vdana

Elca Bernik Stamenkovičeva

Cleveland, Ohio, nov. 1966

Predvsem: V nedeljo 13. t.m. smo imeli komemoracijo za generalom Rupnikom, ki je lepo uspela. Če le utegnem, napišem poročilo. Proslava je bila na Holmes Ave. in je bila lepo obiskana kljub temu, da je bil prekrasen dan; verjetno poslednji te vrste v tem letu. Če pa bi bila stvar v Baragovem domu, bi bilo nabito. Manjkale so seveda vse „veličine“...

Ob tej priliki bi se rad obregnil ob članek „Spomin na pok. generala Rupnika“ v zadnjem Vestniku. Člankar lepo pravi: Ne bomo pozabili...

Prav; morda ne v Buenos Airesu, v Clevelandu pa je Mauscrjeva zveza tisti dan, 4. septembra, to je točno za 20. obletnico, plesala na Slovenski pristavi... Naj svet to zve!

Iskren pozdrav!

-ek

Córdoba, dec. 1966

Zavedam se tudi, da za mojim zapostavljanjem stoje bolj politični motivi, kot kaj drugega. To se je zlasti jasno pokazalo v begunskih taboriščih Senigallia in Barletta. Sicer pa, kaj bi se človek čudil, saj niso poznali skrupula niti do tako velezaslužnih junakov, kakor je naš nesmrtni general Rupnik. Moj boj je bil iskren, ves prevzet z idealizmom. Veroval sem od začetka, da se borim za novega človeka, za novi, pravični red, za pravo demokracijo, za prerod. Nisem hodil po štabih, ne se vdinjal pri političnih veljakah. Služil sem narodu in mu ostal zvest!

Toplo Vas pozdravlja Vaš

-c-č

Bs. As. dec. 1966

Navsezadnje bo držalo, da smo Slovenci edini Jugoslovani. Drugi so samo to, kar po narodnosti so. Hrvati — Hrvati in tudi Srbi samo Srbi. To povsod vidimo. Mi tako radi nosimo na velik zvon vsak primer južnega brata, ki je kaj storil za nas. Koliko pa je Slovencev dalo svojo kri za boj srbskega naroda? In kaj? Kdo jih zaradi tega posebej proslavlja? Tudi vi ste se hvalevredno razpisali ob dvajsetletnici smrti gen. Draže Mihajlovića itd. Zato bi pač pričakoval, da se bodo tudi Srbi ob dvajsetletnici našega gen. Rupnika razpisali. Pa nisem zasledil ničesar. Tudi v „Iskri“ ne, kljub temu, da ste vi tako lepo pisali o gen. Mušickem. Če nisem zadošči informiran in sem v zmoti, prosim, dokažite mi...

Borčevske pozdrave

J. Š.

TABOR NI SAMO ŽIVA VEZ MED ZDRUŽENIMI SLOVENSKIMI PROTIKOMUNISTI, AMPAK JE TUDI V VSEJ ZGODOVINI TISKANE SLOVENSKE BESEDE PRVI IN OBENEM NAJCENEJŠI TEČAJ SVOBODNEGA DEMOKRATSKEGA SOŽITJA IN RAZPRAVLJANJA; SAJ ŠE VEDNO STANE MANJ KOT ZAVOJČEK NAJCENEJŠIH CIGARET • PROSIMO, DA SE TEGA ZAVEDATE IN REDNO TER PRAVOČASNO PORAVNATE NAROČNINO. • HVALA!

Ga. M. Cvetković, Paris. — Iskrena hvala za naklonjenost. Gospodu soprogu iskreno želimo skorajšnjega in popolnega okrevanja, da bo tako eden izmed pomembnih činilcev v naši skupni borbi za svobodo domovine. Vdane pozdrave.

Bralcem. V zamenjavo smo prejeli revijo „The Cross and the Flag“ (Križ in Zastava) ki jo izdaja Christian Nationalist Crusade, P. O. Box 27895, Los Angeles, California, 90027, USA. — Kdor jo hoče prejemati zaradi njenega izrazitega protikomunističnega stališča, jo lahko naroči na gornjem naslovu. Prinaša podatke, ki so nam sicer nedostopni.

Sklad za Slovensko zavetišče:

ga. NN, V. Balester 500.—
Zajc Milan, Cleveland 5.000.—
Šušteršič Marjan, Cleveland 5.000.—

Invalidski fond:

Gričar Franc, Morón 800.—
Potočnik Matevž, R. Mejía . 800.—
ga. N.N., V. Ballester 1.000.—

Tiskovni skladi:

Gliha Viktor, Capital 100.—
Lipar Franc, Capital 60.—
Leban Adolf, R. Mejía 100.—
Čuček Janez, S. Justo 100.—
Dermastja Franc, S. Martín 100.—
Jerale Janko, Capital 300.—
Žerovnik Jože, Caseros 100.—
N.N., S. Martín 100.—
Erjavec Lojze, S. Justo ... 100.—

SLOVENSKO ZAVETIŠČE BO DELO VSE SLOVENSKE EMI-
GRACIJE IN NIHČE NE BO IMEL PRAVICE ZASLUG. VSA
PRAVICA BO PRAVICA REVEŽEV, ZASLUGA PA PRIPADA
NAŠIM MRTVIM. SLOVENSKO ZAVETIŠČE BO IZGOVORJENI
KOT POMOČI POTREBNIM SLOVENCEM IN ZA VSTOP NE
BO POTREBNA LEGITIMACIJA.